

Literatorul

Anul IV

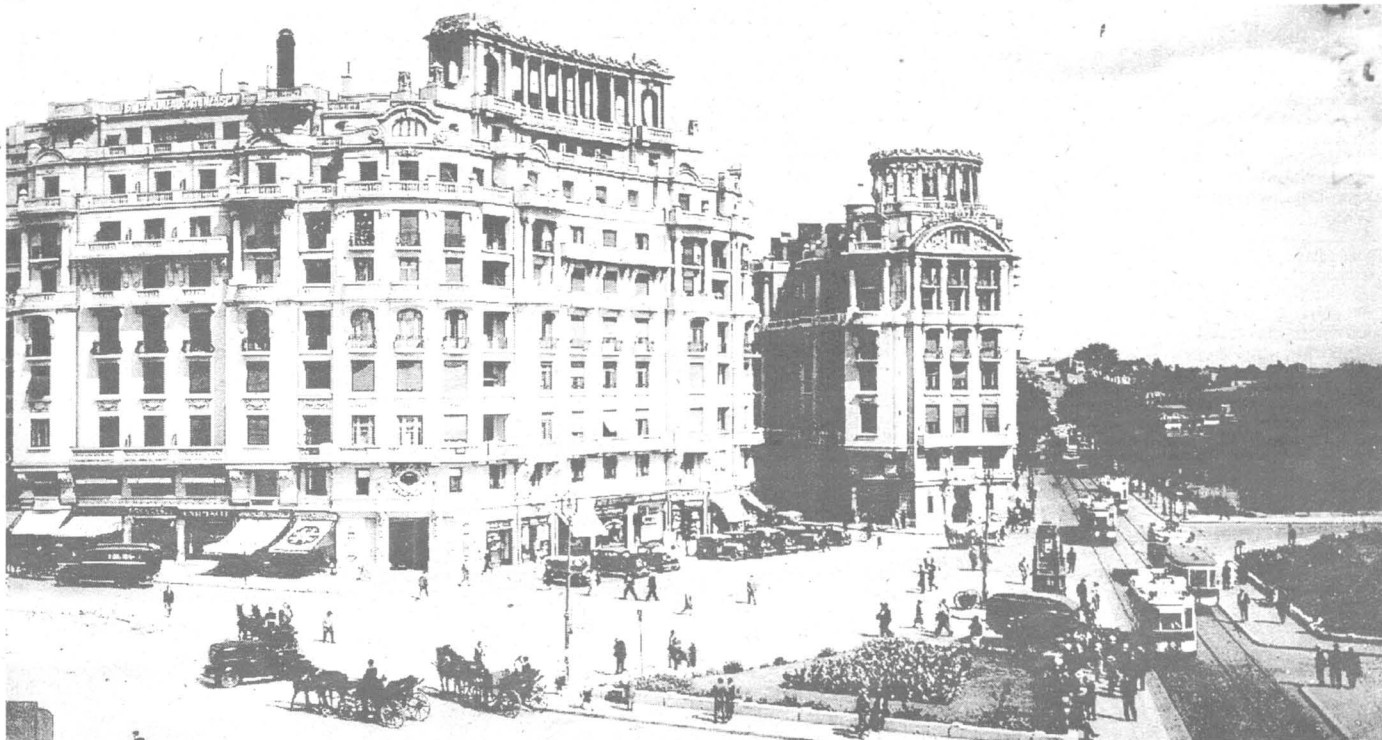
Nr. 7

(127)

18-25 febr 1994

REVISTĂ FONDATĂ
LA
1880
DE
Alexandru Macedonski

Redactor șef **MARIN SORESCU**

18 februarie 1994

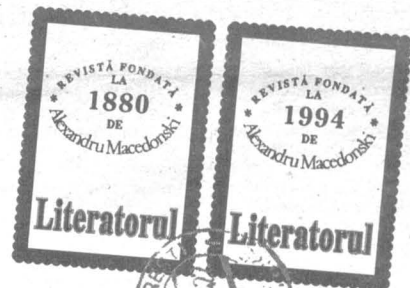
Micul Paris

Stampele de epocă și amintirile celor mai în vârstă ni-l dezvăluie ca pe un oraș al splendorilor. Patriarhal, confundat între pălcuri de arbori, scâldat în lumina domoală și romantică a Septentrionului, legănat în bătaia clopotelor de la cele peste 365 de biserici, privit de Dumnezeu prin vitralii de purpură, adâncit în deochiuri de veac stins, plin de povești țesute-n alcovuri sau în chilimuri de mahala răsfățată de cârciumi cu vin acrișor și băuturi domnești. Dâmboviță, apă dulce, cin' te bea nu se mai duce - orașul București, dăruit și cu palate în stil apusean, lacom de petreceri și de răspândire cărturărească, elegiac căutându-se, toamna, zbuciumat de viscole, iarna, dar mai-presus de orice străbătut de mireasma florilor crescute-n moșiile parcului dintre lacuri, în culcușul din visarea ferestrelor, în coșurile jigăncilor, la cingătoarea fetelor, în palmele îndrăgostiților. O minune de aur dărâmat cu bulgării văzduhului pe bulevardele cu sprânceană de case urzind mistere cioplite-n diamanturi plânse cu nestemate. Era, Bucureștii de demult, chiar o inimă de jară căutată cu gândul încolțind vrednic în culcușul speranței melancolice că poate fi cucerit de orice tânăr visător și îndrăzneț. I se spunea micul Paris - și România era Belgia orientului - avea fântâni cu zodii potrivindu-se doar pentru împerecheri ale norocului, culegea în piatră cearcănele belșugului și umbra serilor răsfățate cu arcuș nemuritor, era curat și-n lujerul turnurilor zvelte și-n catapeteasma cupolelor răsăritene și-n toate ale drumurilor umblate cu pasul. Părea deschis numai vânturilor mlădioase, era iubit, enigmatic, robust, frumos povestit în legende, gingaș suit în petalele melancoliei, precum și în lemnul vrăjit al viorilor. Era, bineînțeles, nebun, lua cu trei degete din mironeniile versului poezilor inspirați și-și miruia fruntea largă: polenul lui era călcat numai cu pantoful de atlas al închipuirii și-l fermecau cu șoaptă coruptă de beția lunii castanii, plopii, iedera, iasomia, magnolia. Părea, oricum, destinat bucuriilor fără asfințit.

Și l-ai părăsit jafului și gunoaielor, domnule primar Crin! Și cine știe dacă va mai găsi puteri să se adune, în acest sfârșit de veac și de mileniu al ticăloșiei, la loc în corola micului Paris.

Fănuș Neagu

București — Blocul Adriatica

Domnului

Crin Halaicu,

Primarul General al Capitalei

Loco

MIRCEA VULCĂNESCU — inedit ▲ UN PROIECT OBSEDANT de Romulus Vulcănescu ▲ Poșta redacției de Marin Sorescu ▲ VERII FRANCEZI de Eugen Simion ▲ CÂT DE BINE SE DISTRAU EI de Isaac Asimov ▲ Versuri de Marin Sorescu și Gheorghe Tomozei ▲ Mai semnează: Dumitru Micu, Nicolae Diaconu, Ruxandra Balaci, Marin Diaconu, Virgil Mihaiu

CALENDAR

Miracolul copilariei

ALBA. „90 de ani de la nașterea lui Mircea Vulcănescu - memorie aiudeană”, simpozion - 19 februarie, Casa de cultură din Aiud.

BIHOR. „Salonele revistei Familia” - 24 februarie, Biblioteca „Gheorghe Șincai” din Oradea.

BRĂILA. „Otilia Cazimir și miracolul copilariei”, medalion - 20 februarie, Biblioteca județeană din Brăila.

BUCUREȘTI. „Festivalul filmelor românești contemporane” - continuare: vineri, 18 și luni 21 februarie, *Vulpe, vânător de Stere Gulea*, marți 22 și joi 24 februarie, *Timpu liber de Valeriu Drăgușanu* - Institutul francez.

CĂLĂRAȘI. „70 de ani de la nașterea scriitorului Eugen Barbu”, simpozion comemorativ - 19 februarie, Biblioteca orașenească din Lehliu-Gară.

DĂMBOVIȚA. „Grigore Alexandrescu și spiritul Târgoviștei”, colocvii - 22 februarie, Biblioteca „Ion Heliade Rădulescu” din Târgoviște.

DOLJ. „Dragobetele”, obicei tradițional - 24 februarie, Căminul cultural din Poiana Mare.

GIURGIU. Concurs de creație literară „Nichifor Crainic”, ediția a III-a - 20 februarie, Biblioteca județeană din Giurgiu.

GORJ. „Publicații gorjane de ieri și de azi, 100 de ani de la apariția revistei *Fial*”, sesiune de comunicări și expoziție - 24 februarie, Biblioteca județeană din Târgu Jiu.

IAȘI. „Costache Conachi - 145 de ani de la moarte”, dezvelirea unei plăci comemorative. „Alecu Russo - 135 de ani de la moarte”. „Gavril Istrate - 80 de ani de la naștere”, medaloane literare - 24 februarie, Clubul „Junimea”, Casa „Vasile Pogor” din Iași.

NEAMȚ. „Biserici din lemn din România”, expoziție de cartofilie - 24 februarie, Muzeul de istorie din Piatra Neamț.

SĂTU MARE. „Din lirica poetului Marin Sorescu”, simpozion literar - 18 februarie, Casa orașenească de cultură din Tâșnad.

SUCEAVA. „Artur Gorovei - 130 de ani de la moarte”, simpozion - 18 februarie, Biblioteca județeană din Suceava.

BIBLIOGRAFIE

Publius Vergilius Maro, *Eneida*, prefață și traducere din limba latină G. I. Tohäneanu, Editura ANTIB, Timișoara, 1994. 650 pag., 2000 lei.

Mirel Radu Petcu, *Ruga zilei de mâine* (poeme), Editura „Excelsior”, Timișoara, 1993, 54 de pag. 350 lei.

Gheorghe C. Pața, *Depresiunea Șarului Dornei* (studiu etnolingvistic), Editura „Glasul Bucovinei”, Suceava, 1993, 105 pag., 350 lei.

Ionuț Țene, *Bal ca-n iad* (versuri), Editura „Zamolxis”, Cluj-Napoca, 1993, 45 pag., 200 lei.

Marin SORESCU

Poșta redacției

Răspund grupat, căci nu am timp prea mult, la o serie de atacuri, la care am fost supus în ultima vreme. *Atacuri*, pentru că nu se pot numi critici sau obiecții, din cauza tonului lor suburban. Desigur, cel mai bun tratament ar fi tăcerea - dar s-ar putea interpreta că n-am ce se spune, că mi-au închis gura și că violențele, nu numai de limbaj, sunt îndreptățite.

Mi-am asumat dintr-o pornire altruistă și-o înclinație spre sacrificiu de sine îndelungată temporară de ministru al culturii. Încerc să fac bine, cât de cât, după puteri și într-un moment extrem de greu, într-o societate încă traumatizată și demonizată. Pe lângă numeroase semne de înțelegere și prietenie pe care le primesc zilnic - și le sunt profund recunoscător celor care mi le trimit -, m-am pomenit înconjurat și de o haită de lătrători care-mi împuiază urechile și mă tot mușcă la tot pasul, c-o ură sper sinceră, oricum, vecină uneori cu turbarea. Le răspund cu câte o carte poștală sau, după caz, la Poșta redacției. Cititorul va distinge singur când e c. p. și când e P. R.

Monica Rădoi - publicistă la „Evenimentul zilei”
Acuzațiile pe care mi le aduceți sunt pure aiurii. Nu vă băgați pe scaun când scrieți, nu vărăți degetul în gură și nu scoateți limba când vă iscăliți. În

general, nu folosiți piciorul la scris, altfel apare pe pagină ceva care, la școala primară, se numește *laba găștei*. Când simțiți așa o fierbințeală la cap și vă vine să delirați (cum se întâmplă în *Evenimentul zilei* din 12 februarie, v-aș recomanda să consultați un psihiatru înainte de a vă apuca și de a da la țipar.

Radu G. Teșosu - publicist, directorul cotidianului „Clipa” al Județului Maramureș

Scrieți: „Marin Sorescu e un astfel de reprezentant al puterii pus pe căpățâială, fără nici un pic de jenă, din buzunarul nostru, al contribuabililor”. Fraza de demagog. Prețioasele informații le dețineți din articolul ireponsabil al doamnei Monica Rădoi. (Vezi mai sus). Din pure elucubrații, vă permiteți să-mi aduceți o ofensă, care în toate țările civilizate se pedepsește cu închisoarea, în caz că acuzația nu se poate proba!

De Radu G. Teșosu, nu mi-am pierdut cu totul simțul umorului ca să mă și supăr atât de tare cât ați dori dumneavoastră. Spuneți că sunteți „critic literar” - (să nu care cumva să uite lumea). Nu sunteți nici un critic literar, sunteți un terchea-berchea, dle Teșosu. Dacă puteți iscăli senin asemenea enormități despre un scriitor (oricine ar fi el), sunteți un cretin.

„Meridianul Timișoara”

Ultimele numere (8-9, 10-11, 12/1993) ale revistei *MERIDIANUL TIMIȘOARA* prilejuiesc o necesară reînălțare cu Basarabia prin republicarea articolelor pe această temă scrise acum un veac de Mihai Eminescu: „Un drept-scria marele poet - nu se pierde decât prin învoirea formală de a-l pierde”. Prin urmare, Conferința Păcii din 1946, desfășurându-se, pentru România, în regim de ocupație politică și militară, ultima „cedare” a Basarabiei este, de drept, nulă și neavenită.

Pe același *meridian*, versuri de D. R. Popescu („Cântec de învățit vârtelnița”), Ion Horea, Gheorghe Tomozei, Petre Stoica ... Poetul Ioan Flora

pledează convingător și-n cunoștință de cauză pentru gazetăria micilor etnii, iar poetul Ion Miloș feci o dureroasă confesiune: „În Iugoslavia n-am fost iugoslav. În Suedia nu sunt suedez. În România sunt străin (...). Eu scriu în trei limbi străine și vorbesc încă vreo patru. Însă toate aceste limbi le-am învățat. Limba română m-a născut. Ea este sângele și dorul meu”. Mircea Bărsilă și Radu Ciobanu vededesc „organ” pentru poezia recentului (și verdelui: ca un măr, ca un păr (...)) sexagenar Anghel Dumbrăveanu (merită/permis și subiectul și redactorul șef). Omgându-l pe poetul clujean Negoita Irimie pe aceeași temă (anexăm cu drag și sorcova noastră), D. R. Popescu (plăcută reînălțarea cu numele domniei sale) ne reaminteste dintr-o scapă(ra)re de condei scrisa lui Baudelaire: „Revoluția din 1830 a stârmit, ca toate revoluțiile, febra caricaturii. Pentru caricaturisti a fost aproape o epocă de aur”. Unde-am mai văzut noi asta? ... (N. D.)

Scaunul catodic

Sigur că orice reporter, când vrea să atragă atenția asupra senzaționalului, descrie senzaționalul văzut și mai puțin plăcut. Dar în aceași măsură trebuie să știi tu însuși pe care drum o apuci și cum stai cu spatele lipit de spalier. Adică, ce să mai vorbim, dacă tu însuși dai ocazia la senzațional, e treaba ta, și nu te mai plenge de alții.

Orice călător, de la Bram Stoker încoace, coboară într-o gară, la o vamă sau pe un aeroport. Și ce vede pe acolo, mamă, mamă, nu mai e cazul să repetăm! Intenția de a vedea pazul din ceașcă de cafea a amfitrionului se poate transforma în aburi dacă amfitrionul folosește cești adecvate. Așa că un documentar intitulat „Bucarest-Gare de Nord” difuzat luni seara pe TV 5 Europe nu trebuie să ne mire, ci să ne pună pe plombe. Cu atât mai mult cu

cât și cei intervievați nu au părut cu nimic mai prejos decât „copiii străzii”. Așa suntem, stimați telespectatori, mai ales pentru ei! E bine că „intellectualitatea” noastră a mai scăpat din lanț și a mai contactat Evropa recens descrita, dar de la 1630, de la harta lui Blaeuw, și până astăzi suntem folclorici („folklo” sau „folklorique”, în franceză, are sensul familiar de pitoresc, neserios, demodat). Sigur că nu suntem cu toții așa, dar pas de la mai schimbă impresia inițială, forțată deja la finele anului de grație 1989. Și acum îmi amintesc stăpânirea unei reportere de la „Le Monde”, în decembrie '89, care nota invidia sibiienilor încercându-l pe primul secretar de atunci. Pricina? Schimba trei cămăși pe zi, ca gangsterii americani prohibiți. Sic!

„Contemporanul” 200

Seria nouă a revistei *CONTEMPORANUL*, aceea căreia i-a fost adăugată în titlu sintagma *Ideea europeană*, se prezintă, astăzi, la 200 de numere, cu aura unui panu câștigat, fiind o publicație, în ciuda unor încercări de demolare a cătorva mari scriitori români, care a mizat și mizează în continuare pe cultură. În special prin atenția acordată eseului filosofic și literar, altor scrieri de ordin teoretic, săptămână de săptămână publicând, în traducere, autori străini mai puțin cunoscuți la noi, cum și importanți scriitori români din exil, *CONTEMPORANUL* a riscat să-și restrângă audiența, dar nu și să-și compromită ambiția de a face din paginile sale o veritabilă bibliotecă de cultură națională și universală. Cu adevărat revelator ni se pare faptul că revista condusă de Nicolae Breban, la apariția numărului 200, nu se lasă dominată de patimi și prejudecăți politice, ci a renunțat la polemici și atitudini de conjunctură, în favoarea celor de fond. Și asta într-o perioadă când multe publicații culturale și literare își fac un ideal din a vedea uscăciunile și nu pădurea. Nu ne rămâne, deci, decât să urăm *CONTEMPORANULUI*, la „micul” său jubileu, ca orice schimbare la față, în semn de tinerețe spirituală, să-i fie într-un ceas bun!

LITERATORUL

O revistă centenară: „Moftul român”

Cu un număr (12, 1993) elegant, cu un sumar care include colaboratori de elită (Eugen Simion, Marin Sorescu, Fănuș Neagu, D. R. Popescu, Mircea Horia Simionescu, Ion Vlad, Dumitru Solomon, Ovid S. Crohmalniceanu, Radu Coșu etc.), *MOFTUL ROMÂN* își aniversază 100 de ani de la apariție. Cea mai serioasă revistă a noastră de satiră și umor de astăzi, condusă de dramaturgul Mihai Ispirescu, care are pe fruntea sa ca fondatori pe I.L. Caragiale (director) și Anton Ba. Calbășă (prim redactor), se situează sub semnul rigori, al bunului simț, satira și umorul în paginile sale neînsămăntând în nici o împrejurare insultă și jignire, bădrănie, bășcălie de tarabă, așa cum se poartă în atâtea foi de „gen”, ci inteligență, ironie, verb-tăios, spirit și glumă de calitate. Din acest punct de vedere, *MOFTUL ROMÂN*, publicația al cărei centenar îl salutăm, demonstrează că și-a asumat responsabil și exigent programul formulat de înaintași, continuând să aspire, ce poate fi mai onorabil?, să fie indispensabilă „zburător aceluia care cugeț și simt româneste”. Cu asemenea ambiții, perspectiva celui de al doilea centenar, mai mult ca sigur, nu va rămâne un moft. (I. C.)

TV

TVR 1 a clătinat o lotcă optimistă, timp de o jumătate de duminică, pe o mare de plastic, în „contre-jour”. Nichematul principal, ing. S. Necoleanu, autorul unor filme de casă, din seria Maciste, nu fără o anumită știință a rejeșimii cadrelor. Din păcate, dintre atâția senatori și deputați, am rămas fără actori. TVR 2 ne-a prezentat revista „Caiete critice” (cam pe fugă!) și lupta Diavolului (ptiu!) cu bunul Dumnezeu, în timp ce „Antena 1” a reprogramat „La Stradă” a lui Fellini.

Zap, și iată-ne din nou pe TV 5-ul francofon! La „Ora adevărată” o serie de personaje politice, acompaniate de gazetari care-și știu bine partitura și-și mascau la fel de bine opțiunile. Dintre toți cei prezenți s-a remarcat discreția și umorul fin al dlui Ballardur, născut la Smirna. Un om politic în stare să-și asume întreaga responsabilitate, cam rar! Zap! A început derdelușul olimpic din Hammer-ul „mic”, după cum bine ne-a informat renunțatul metodist cazon.

Nicolae ILIESCU

Literatorul

Săptămânal de literatură și artă editat de

MINISTERUL CULTURII

Anul IV, nr. 7 (127) 1994

Comitetul director: VALERIU CRISTEA FĂNUȘ NEAGU EUGEN SIMION MARIN SORESCU GHEORGHE TOMOZEI

Redacția:

Lucian Chișu
Ion Cocora
Nicolae Iliescu
-redactori șefi adjuncți
Radu Băieșu
Nicolae Diaconu
Andrei Grigor
Valerian Sava
-redactoriMihai D. Popescu
-grafică și secretariat
Vasile Blendea
-fotografie

Adresa redacției:

București, Piața Presei Libere nr. 1, cod 71341, tel. 617.10.23; 617.60.10, int. 2243, 2248, căsuța poștală 33-20.

Administrația:

Direcția Pentru Presă, Publicitate și Tipărituri, Piața Presei Libere nr. 1, sector 1, București

Anunțăm cititorii noștri că abonamentele la revista „LITERATORUL” se fac la oficiile poștale, factorii poștali și difuzorii voluntari din întreprinderi și instituții

Cititorii din străinătate se pot abona prin RODIPET S.A. - PO BOX 33-57; telex: 11995 sau 11034; telefax: (40)-0-185673 București - Piața Presei Libere nr. 1, România

Publicația este înscrisă în Catalogul de presă Rodipet la poziția 2046. ISSN 1120-5583

Tehnoredactare computerizată: Eugen Mațoță

JORDAN

Tiparul executat la PROGRESUL ROMÂNESC SA București

CRONICA LITERARĂ

Eugen SIMION

Verii francezi

Franța este, știe toată lumea, sora noastră latină, mai bine plasată geografic și mai prosperă decât ruda ei orientală. Francezii sunt frații, verii noștri care, în momente critice, ne sar în ajutor. De aproape două sute de ani acest sentiment este puternic în cultura română și sentimentul trece de la o generație la alta, întărind ideea unei alianțe profunde în baza originii noastre comune și, așa adăuga, în virtutea unui element mult mai puternic decât îndepărtata origine și anume cultura. Cultura franceză a fost mereu un model pentru noi și, chiar și atunci când poezia și romanul românesc s-au orientat în altă direcție, spiritul francez a continuat să rămână în preajma

acestei acțiuni în cultură a devenit și ea aproape ritualică. O întâlnim în toate epocile și în rândurile tuturor generațiilor. „Iar Franța? Tot Franța?... Nu ne putem odată și odată lepăda de această servitute tradițională?...“

N-am de gând să reiau această polemică și nici să demonstrez că cei care gândesc astfel gândesc rău pentru că o legătură spirituală nu este o relație de obediență. Serge Fauchereau, care s-a ocupat de avangarda românească, a publicat recent în *Caiete critice* un articol în care dovedește că între Paris și București nu este doar un drum cu sens unic: ruda săracă din orientul european a dat și ea ceva (ceva esențial) sorei sale

oricine are dreptul să creadă ceea ce vrea și să spună ceea ce pofteste. Deși, uneori, jurnaliștii scriu lucruri scandaloase. Spre amuzament dau un singur exemplu. Dl. Jean-François Revel, filosof și analist parizian reputat, declară într-un interviu acordat poetului român stabilit în America, Dorin Tudoran, că în România s-a instalat după 1990 un *regim fascist*. Nici o justificare în plus, nici o nuanță: fascism curat. Aveam o mare simpatie intelectuală pentru Jean-François Revel, analizele lui din *Expres* m-au interesat mult prin luciditatea și, așa zice, directivitatea lor. Într-o proză jurnalistică suspectă de bizantinism, el aducea, prin anii '70, un stil mai decis și o atitudine mai fermă. Acum descopăr, cu uimire, că el aruncă în neștre vorbele și nu ezită să folosească un epitet infamant despre o realitate istorică pe care, în mod cert, n-o cunoaște.

Alt jurnalist, mai obscur, a călătorit prin România și, ajungând în Transilvania, a văzut cu ochii lui cum românii spânzurau pe compatrioții lor maghiari. Vărul francez în chestiune are imaginație bogată și imaginația lui bate spre romanul negru. De Crăciun (1993), TV 5 dă o imagine despre România de azi și ce credeți că arată verii noștri francezi? Pe copiii handicapați, bineînțeles, și pe compatrioții noștri zălatari și migratori. Să ne mai mire atunci că dl. Jirinovski ne numește țigani italieni pripășiți, aici, de câteva decenii? În noiembrie trecut a avut loc Conferința Generală UNESCO la Paris. Cu o seară înaintea deschiderii, mă aflam într-o familie de amici francezi într-un *banlieu* din sudul Parisului. Eram la masă și cineva anunță gazda noastră că pe canalul TV 3 tocmai a început un film despre România. L-am urmărit, se înțelege, și eu, și prietenii și invitații prietenilor mei. Un film, dacă am reținut bine, făcut la Praga de un oarecare Monnier cu Pierre Mondy, actor cunoscut, în rolul principal. Pe generic este marcat C. N. Cîinema Greco-Media C.E.E. O formulă ezoterică pentru mine, nespecialist în materie. Înțeleg, totuși, că în combinație, cum zice jargonul gazetăresc, se află și un organism din Comunitatea Europeană... Combinație complicată, așadar, cu o finanțare obscură. În ce privește filmul, ce pot spune? Că este, întâi, un film de propagandă. Că, artistic, este un film nul. Și, în al treilea rând, că este

vorba de un film profund antiromânesc. Rog pe cititorii mei să mă creadă că știu ce spun. Un film de o exasperantă reavoință față de români, prezentați ca niște indivizi tucirii, tocmai ieșiți din grote și urcați în copaci. Figuri bestiale, indivizi primitivi, cu un limbaj semiarticulat, jechoși și zdrențăroși, fără inimă și fără Dumnezeu... Mă uit și nu-mi vine să cred ceea ce văd pe ecran. Acțiunea se petrece după 1990 în Transilvania și fabula filmului sugerează că, primitivii români căsălesc pe civilizații maghiari. Oamenii tucirii, ieșiți din mlaștinile întunecate ca personajele din romanul lui Ernst Jünger, scot din case pe unguri, le devastează cimitirile, ele, denunță, fac, pe scurt, tot ce este mai josnic.

Imaginea generală este, pentru noi, lamentabilă și cine nu cunoaște pe români (cazul francezului obișnuit care-și petrece vacanța în Spania, nu la Mangalia) rămâne cu impresia că în jurul Carpaților urmașii lui Dracula devastează totul și sug sângele popoarelor

cultivate. O hoardă de barbari sangvinari cărora revoluția din decembrie 1989 nu le-a eliberat decât instinctele bestiale. Nimic altceva.

La sfârșit, după ce vedem filmul, gazda mea, un inginer subțire, om umblat prin lume, mă întreabă dacă asemenea scene sunt sau nu verosimile. Întrebare vexantă pentru mine. Omul inteligent și fin acceptă, totuși, posibilitatea unei verosimilități. Nu-i răspund, prefer să tac. Sunt cătrănit foc și ceva din mine se revoltă teribil. Verii francezi nu ne cruță deloc. Aș zice chiar că pun o evidentă ferveare în a ne picta pe toți, ca nație, în culorile cele mai sulfuroase. Ignoră totalmente faptul că, aici, într-un spațiu de romanitate orientală, s-a creat, totuși, o spiritualitate și că istoria noastră cuprinde și altceva decât ieșirea indivizilor tucirii din cavernele Carpaților...

Verii noștri francezi ...

Blocul Wilson

noastră.

S-au făcut unele speculații în jurul acestei iubiri exagerate și n-au lipsit nici chiar acuzațiile de colonialism literar (B. Fundoianu). Blaga a încercat-o compartimentare a culturilor și a pus cultura franceză în categoria acelor care nu stimulează originalitatea, ci obediența, imitația servilă. Inutil să dovedesc aici că modelul francez joacă mai degrabă rol de detonator în cultura română. Cine urmărește evoluția poeziei și a prozei românești în ultimele două secole, constată că marile epoci de creație nu sunt străine, într-un fel sau altul (*altul* înseamnă și delimitare, reacție în plan spiritual) de prezența modelului francez. Contestarea

occidentale.

Am făcut această introducere nu pentru a soluționa problema modelelor culturale și nici pentru a aduce o laudă în plus (o laudă de care, de altminteri, nu au nevoie!) Franței și spiritualității ei puternice, stimulative, deschise... Jurnalul meu de azi vrea să spună ceva despre verii noștri francezi, mai ales despre gazetarii ei și despre atitudinea lor față de România. Subiect delicat, temă primejdioasă. N-o ocolesc, totuși, pentru că, în ultima vreme, verii francezi din mass-media, jurnaliștii, editorii parizieni vorbesc despre noi într-un mod care pe mine ca intelectual român mă jignește profund. Scot din discuție nuanța politică. Aici este un spațiu vast și

APEL

suprarealiști din toate țările
veniți prin țara noastră
versurile vi se aștern de-a gata
peste hârtiile boțite din buzunare
astenia vă pândește cu mreje
șesute din fir de pânajen și duraluminiu
balerinele încep un tur de manej
și se trezesc la picioarele
dresorului blazat din emiratele arabe
eu vă conduc pe strada dostoevski
unde în plin stalinism
l-am auzit pe primul baterist de jazz
cânta cu o mică formație în cazarma de la colț
dacă-mi permiteți vă arăt și piața
voi avea ca semn distinctiv
un walkman din care se aude caseta cu
cheb khaled regele muzicii rap algeriene
până la epuizarea completă a bateriilor
într-un castel rămas nedemolat
veți fi primiți în audiență
de ultima descendentă a vechilor germani
rămasă aici de bunăvoie, de nostalgie
fata cu părul străluminat după o uitată victorie a rațiunii
într-un loft cu podele vopsite în alb
cu miros de wedekind și kafka
apa curge
peste walkman-ul cu sunet tot mai stins
peste gândurile lui tarkovski
peste pubisul blondei întoarse din exil să-l
consoleze pe exilatul din interior
din al cătelea cerc?
din al cătelea quadrat sau cub?
lumea e inclusă într-un ziar enorm
totul curge
chiar și apa aproape epuizată

Virgil MIHAIU

Singurătate și geometrie

Constantin Noica
MATHESIS SAU BUCURILE
SIMPLE

Ed. Humanitas
București, 1992

Cioran ar fi spus „singurătate și muzică”. Și dacă l-am amintit pe Cioran este pentru că m-a surprins că „cioranism” este în această primă carte a filosofului devenirii într-o ființă. M-a surprins și m-a înfrânt această abundență de aforisme ce ar putea foarte bine să figureze în orice din cărțile lui Emil Cioran (voi și reproduce câteva, mai încolo), după cum m-a înfrânt și ostentația anti-religioasă, chiar anti-creștină, cu totul neașteptată la unul din emulii lui Nae Ionescu (dar de fapt, în afară de Mircea Vulcănescu, nici unul din vârfurile generației n-a avut sentiment religios!). „Vreau să arăt numai că a dormit prea mult în noi virtutea de a întrerupe viața, de a pauza viața. Vreau să arăt că noi putem rezista credinței că putem fi dușmanii ei, dușmanii lui Dumnezeu (s. m./R. V.). Evident dacă păcatul lumii este că nu se opune creației și lui Dumnezeu, existența umană nu are nimic superior celei a arborilor pădurii, e dizarmonică, păcătoasă („Căci păcatul e activitate, e non geometrie”) Iar „binele nu poate fi făcut!” Istoria „e o fabulă care ar fi putut să nu fie inventată” (cf. și Cioran). Soluția e pur cioraniană: „Să oprim orice mișcare, să ometem tot, să ne dormim somnul general și pe urmă să visăm”.

Cartea, totuși, nu-mi place, deși e același freacă de idei ca în orice carte a lui Noica, deci și *Mathesis...* își conține, ca toate celelalte cărți, contradicția. E însă un freacă cam pasional, cam neprelucrat, iar asemănarea cu Cioran vine din caracterul neproductiv al acestei agitații larvare a ideilor. Filosoful se contrazice aici fără grație și asta îi afectează serios premisele discursului.

Cred, de altfel, că e cartea cea mai politică pe care a scris-o Noica și în ea aflăm și fundamental spiritual al opțiunii sale pentru extrema dreaptă. Nemulțumirea față de lume, proprie generației '22, se datorează concluziei (nespuse) a filosofului, că, de la Aristotel încoace, lumea l-a înțeles greșit pe Platon. Ideile se află dincoace de lume și nu dincolo. Lumea trebuie să se ordoneze potrivit Ideilor, dar nu o face. De aceea s-a de-spiritualizat (non-ortodoxismul său nu îl ajută să vadă că, pe ici, pe colo, lumea a rămas, totuși, spiritualizată). Constatările heideggeriene că omul e singura ființă care poate da seamă de celelalte ființări (Noica o spune astfel: „Omul e singura ființă care poate să stea”), el îi adaugă regretul că omul nu face acest lucru în chip efectiv. De unde o existență de turmă, opusă chiar doctrinei Mântuitorului: „Numai Mântuitorul a știut că destinul nostru era de a fi singuri și de aceea mântuirea lui vine prin conștiință și nu prin turmă”.

Această preeminență nespirituală a cantității în detrimentul calității, a spiritului de masă în defavoarea celui individual a generat respectul speciei și întărirea instinctului de conservare: „Respectăm prea mult omul, facem prea puține experiențe cu el și de aceea nu ajungem la nici un rezultat nou de câteva secole”. Soluția e contradictorie, iar contradicția, repet, nu e frumoasă și nici nu-i face cinste: „Să facem din viața un laborator unde să experimentăm deliberat ipotezele noastre”. După atâtea decenii de experiențe sociale dureroase, cele de mai sus sună straniu, pe mine deranjându-mă în mod deosebit conjunctivul cu sens imperativ (din ultima frază citată) care, la persoana I plural, este prin excelență modul „gregarizării”, al lozincilor și demagogiei totalitare.

Mathesis... intristează și pentru că ea confirmă ceea ce în *Rugați-vă pentru fratele Alexandru* părea doar o mică făcătoare de iezuită: într-adevăr, anii în care n-a putut publica, a fost surghiunit, închis etc. i-au făcut bine. L-au vindecat de cioranism (păcat că spațiul nu mi îngăduie să redau adevărata cupercărie de fraze cioraniene din *Mathesis...*, de utopiile sociale, i-au redat ceva din trăirea religioasă atât de iute pierdută în tinerete. Noica, după război și după perioada de interdicție, jură pe evoluție și nu pe revoluție, pe cultură și nu pe știință. Redevine organicist (ce altceva este *Rostirea filosofică românească*, decât refuzul teoriei structuralist-universaliste în lingvistică, deci al matematizării comunicării?), renunță a mai căuta în matematici (considerate în *Mathesis...* aproape ca o nouă religie) ceea ce nici nu putea găsi. *Singurătate și geometrie*, premisele-noi existențe în *Mathesis...* devin mai târziu *comuniunea de uitare a limbii și devenirea într-o ființă*.

Rămâne întrebarea: de ce filosoful nu și-a republicat, după anii de interdicție, acest text? Conținutul său nu e mai dinamitar decât al altor texte ale lui, care, totuși, au apărut. Întrebarea nu poate fi escamotată, pentru că dacă Noica nu a dorit să reediteze acest text, în care poate că nu se mai recunoștea, prezenta reeditare, ne-critică și neștiințifică, e regretabilă și echivalează cu un adevărat atentat la memoria marelui dispărut.

Răzvan VONCU

Umbra cuvintelor

Mirel Radu Petcu
RUGA ZILEI DE MÂINE
Ed. Excelsior
Timișoara, 1993

Cutezând, în 1992, să se înfățișeze cititorilor, Mirel Radu Petcu ne propunea o plachetă amănată, de fapt, „*Singuri în fața templelor*” (Editura Excelsior) aduna „un pumn de vise”, adică texte asupra cărora poetul a zăbovit răbdurii, cutreierat de un tragism difuz, imposibil de a fi prins și „stins” în cămașa de

forță a conceptului. Să mai amintim că volumul cu pricina, împovărat de un premiu al filialei timișorene a Uniunii Scriitorilor obliga; el, „adult-mecând șansa” (cum recunoștea, cinstit, autorul) omologa o așteptare dar, mai important, deschidea un drum și promitea un salt. Cum altfel, din moment ce „potecile lumii / zac încolăcite în noi” (*Stăpânii de animale*) iar poetul pare încredințat că bietele, nepunctioasele cuvinte „astămpără setea”. Dar această siguranță a enunțului, orgolios în aparență, cu tentă oraculară, desenat cu precizie geometrică, maschează „învoiala cu haosul”. Autorul, inginer de profesie, condamnat - la o primă ochire - abaterile „înfricoșătoare” ori strigătele „secătuite”, el e stăpânit de chinul interogațiilor și încearcă a extrage din „suprapunerile de imagini” seninul răspunsurilor. Vrea să descopere umbra compunei, mereu primejduită de cei care „nu cunosc ideea de ancoră”.

De mulțimea risipitorilor, ascultând foșnetul himeric al colbului și „ruga zilei de mâine”, căutând cu îndărănicie răspunsuri în „sămânța altui timp” și aflând că reîntoarcerile sunt, vai, interzise. Sau constatând - sub amenințarea umbrei - că „aripile îndoierii / Nu ne vor fi înapoiate”. *Umbrelor-sicrie* și freacătoare veșniciei se învecinează tensional, întrețin obstacolele care dau „măsura creșterii” și hrănesc tentația unei evadări. Deoarece, suntem avertizați, cuvintele „sunt ca drumurile”. Între această neliniște înfinită, apăsată de povara reculegerii și asaltul orolilor pustii, contorsionând visele și, pe de altă parte, puterea echilibrului, a vocii interioare, poetul e locuit de o calmă vibrație metafizică, recunoscând că disperarea e o „statuie inaccesibilă”. Mai mult, neliniștea care îi dă târcoale încolțindu-l, ușor sterilizat de un intelectualism uscat - enunțativ îl obligă să îndure neodihna, alunecarea. Echilibrul, mereu răvânit este - constată Mirel Radu Petcu - „izvorul / ce ne apără / de noi înșine”. Dar, aflăm imediat, înlăuntrul nostru sunt „rânille lui Iisus”. Iar „cei ce vor / să îngroape / umbrele / caută singurătatea” (*Timpul tăcerii*).

Infrângând „timpul tăcerii” (care a fost și unul al acumulărilor, indiscutabilul talent al autorului, unul „cuminte” însă, nezmogot, neeruptiv, fiind supus vitaminizării culturale), Mirel Radu Petcu iese iarși în lume cu o elegantă plachetă; *Ruga zilei de mâine* vine să confirme un poet de azi, locuit de un impur „elan metafizic” (cum observa și Eugen Dorcescu), stimulat livresc, fără a întârzia în experiment. De altfel, poetul timișorean n-a cochetat cu ceea ce Eugen Simion numea „comedia poeziei” și dintru început a pornit, sisific și ușor-amatoristic, anunțându-și răspicat intențiile, la un drum greu; urmează să descopere, desigur, și „umbra cuvintelor”.

Adrian Dinu
RACHIERU

Mutant fript cu iaurt

O. Nimigean
WEEK-END PRINTRE MUTANȚI
Ed. Pan
București, 1993, 1 leu

O. Nimigean și-a publicat, în 1992, un volum de *Scrieri alese*. Tirajul a fost de 50 de exemplare, iar prețul fiecareia 1.000.000 lei + 3 lei TL. Dintr-o mărnișoasă, dar și interesantă pornire, a expedit și oferit gratuit, către dăruitori critici considerabili de înșuși importanți, opul. Constată acum că va trebui să mai intre la cheltuielă procurând celor ce, primindu-i cartea, n-au scris un cuvânt despre ea, bastoane albe, de nevătăzător.

În 1993 O. Nimigean publică *Week-end printre mutanți*, pe care pune, de astă dată, evident, al preț asemănându-și riscuri incalculabile. Prețul este 1 leu (rog corectura să mă creadă pe cuvânt și să nu adauge, din bun simț, două sau chiar trei zerouri cifrei) și va da multora prilej de răutate (păinea noastră cea de toate zilele) dispuși să afirme că 1 leu sună nu doar mai rezonabil ci și mult mai apropiat de valoarea operii. Asta înseamnă să te frigi cu iaurt.

Lăsând gluma la o parte, e clar din capul lumii că avem de-a face cu un frondeur și că, prin urmare, cele 111 pagini ale cărții sunt din belșug presărate cu gesturi și atitudini nonconformiste. Până unde merg ele? Într-o „în loc de «în loc de prefață»”, O. Nimigean afirmă „că totul e posibil. Totul e imposibil”. Aceasta e devisa poetică a unui spirit flegmatic predispus a transforma poezia într-un spectacol sui generis. O. Nimigean își pare a fi unul dintre „cincinzi” adunați în jurul filosofului scatalog Luca Pițu sau al manierei acestuia, de a gândi în paradoxuri colțose, mai mult superfle decât juste. Poetul se vrea un tip incomod, care cântărește viața cu multă și aspră severitate, fără prejudecăți, plasat mereu într-un unghi de vedere hazos-ironic, dar care odată ieșit din mediul său, poartă un război cu toată lumea doar-doar s-o găsească cine să-l bage în seamă. Încercarea cu orice preț de a atrage atenția se confundă, în versurile și proza poematice din *Week-end printre mutanți* cu tipul de revoltă și contestare ce amintește, mai ales prin nihilismul funciar al tuturor registrelor de creație, de avangardism literar. Poetul e cu nonșalanță pornograf (până la limite greu suportabile de hârtie), extravagant și trăznit, halucinat deopotrivă de „jungla țesută din amintiri” în care, spune, „imaginea mea adevărată / se-ndepărtează trăgându-mă ce pe un hoit de picior”. Scandeașă fapte diverse în metrica latină, culege poeme într-un vers din „antologia” *Evenimentului zilei*, sembată de *drogul retoric* („timp relează și strălucitor / cum coada cometei / ardere mai violentă a celulelor / dumnezeu întrupat din glandele / de secreție internă”) sau cade pur și simplu în abulie și damnare: „ci scriu din alte puncte de vedere / ei își pun ochiul în piatră în iarba în metal / sau în orbita eroilor...” / eu nu scriu din nici un punct de vedere / eu scriu dintr-un punct de orbiere / aici totul e numai durere / durere de dincolo de fire / ori poate nici măcar durere / aici totul e numai spasim și tăcere” (*Fără titlu*).

Ce se întâmplă, totuși, cu acest iconoclast, care scrie de la nivelul certitudinilor în sur, care lansează siguranța de sine a dezabuzatului, un plitici superior și agresiv în același timp (a se vedea prefața)? Se-ntâmplă să aibă, împotriva aparențelor, neliniști. Autentic, sub a căror transparență de cuvânt și adevăr pulsează discret și gras poezie de bună calitate, precum e cea din deschiderea volumului: „ca o

întâmplare hieroglică / s-ar putea desfășura spusă: deci sub o pânză de nou / s-ar fi văzut soarele, străvezu cu meduză / ori ca un glob ori ca un ou / în care în ape abia încheiate / un pui de stea / topit / cu aripile și ciocul ar bate / apoi subîindu-se nou / ai închide brass / ochii orbii / și-ai aștepta să se risipească halourile de antracit / desigur te-ai întreba între timp / vedenia de aur ce semnifică / și înainte de a-ți răspunde «nimic» / ai povesti-o ca pe o întâmplare hieroglică” (*dichtung und wahrheit*).

Salutând printre rândurile de deasupra influențe ale poeziei barbiene, constat că O. Nimigean e mai „poet” acolo unde se consideră vulnerabil.

Lucian CHIȘU

Jocul de-a paradisul

Liviu Ciocărlie
PARADISUL DERIZORIU
Ed. Humanitas
București, 1993

Paradisul derizoriu este cel mai recent volum semnat de Liviu Ciocărlie. Un „jurnal despre indiferență”, cum îi spune autorul. Greu de acceptat totuși o asemenea subtilitate. Acel „despre” parcă ar promite curiosului cititor în sare în ochi volumul cu griji așezat pe rafturile librărilor (sau pe tarabe) ceva mai mult decât simpla obsesie a autorului de a-și nemuri întâmplările vieții cu indiferență (autentică, poate, doar ca punct de pornire al demersului, în rest țintele ochite întâmplător fiind lovite în punctele sensibile).

Și totuși. Ca pentru fiecare dintre noi există și în acest volum autobiografic un „înainte” și un „după” decembrie '89. Aceste două perioade sunt nu numai formale, ci cu o delimitare în nici un caz mai puțin evidentă decât cea dintre indiferență și implicare. Dacă „înainte” indiferența era liniștitoare, „după” implicarea devine, sigur că da, promițătoare. Asta cel puțin la început, atunci când toate zburătoarele cerului păreau bune de mâncat. Încet, dar sigur lucrurile au început (și asta nu doar pentru autor) să (re)împună ca necesară variantă *Paradisului (derizoriu)*, după cum îl numește chiar autorul). Mai precis adoptarea indiferenței (de această dată cu o altă motivație), care își aruncă în lupta cu greutatea, cu mizeria, în mitocănia batalionului numit *dezinteres*. Și ce păcat că nimeni nu ne-a putut demonstra până acum că această soluție funcționează. Sau că măcar ar putea să schimbe scumpul nostru fatalism, perfuzionat din generație în generație de la nașterea Mioriței. Deși, lipsiți de acest punct comun, dezamăgirea autorului ar putea fi și mai mare decât cea exprimată în volum. „E curios că, în ciuda stării noastre naturale, care este magmatică, nu suntem solidari. Străniși laolaltă ca oile, totuși individualizați. Implicit, noi ne supunem când ar fi fost să luăm parte la o rezistență colectivă: «Dacă eu ies prost, la ce mi-a folosit? Mai bine renunț.» Poate că solidaritatea presupune relații, nu numai ședere împreună. Dar poate că ne și pierdem liantul stării naturale. Ne fărâmițăm.”

Dragoș TUDOR

Marin SORESCU

Dispozitivul

I

Echipajul a sosit dis de dimineață.
Sunt un el și o ea.
Mașina cu număr fals a parcat în fața casei,
Exact sub fereastră.
La volan, el se apleacă, și dintr-o sacoșă murdară, cu
Sticle și borcane, scoate, discret, vârful antenei.
Raportează încet dar ferm:
„Dispozitivul e în poziție“
Apoi răsucește butonul de recepție...
Ce porcărie! Obiectivul nu s-a sculat.
Răbdare, spunea Stalin, răbdare și tutun.
El trece pe bancheta din spate.
Și începe să citească „Sportul“.
Alături, ea, plictisită, croșetează.

II

Obiectivul totuși nu dormea.
Ros de o presiune lăasă cartea și ieși brusc din casă.
Aparatul de fotografiat automat mitraliază prin parbriz ușa.
Deși luați cam prin surprindere ei se aruncă drăgăstos
Unul în brațele altuia.
Au făcut antrenament.
Obiectivul trece, fluierând distrat, pe lângă echipaj
Totmai când el înfierbântat, îi vâră mâna pe sub fustă,
Și domnișoara ciufulită chițăie, geme și se prefăce că dă să
scape.
Jenat, Obiectivul lasă capul în jos și se duce
Pe strada vecină, să-i dea o coajă de pâine
Și niște resturi lui Aguridă. Un câine „sistemizat“
Și abandonat de stăpânii care au fost mutați la bloc.
Adică, doar stăpâna a mai ajuns să înceapă o viață nouă că
stăpânul
S-a spânzurat pe pragul casei lui pe care nu voia s-o
părăsească.

III

Dulăul a lătrat la buldozere
A hămăit, tot mai speriat, mai singur
Până când a căzut și ultima cărămidă,
S-a pomenit pe un loc viran și de câteva luni
Nu vrea să se miște de-acolo.
Obiectivul îi aduce din când în când de mâncare
Și apă. Încă nu s-au împrietenit.
Pentru că Aguridă - așa l-a botezat
Fuge când te apropii de el,
Apoi, după mari târcoale, revine lângă gard.
Acum parcă e ceva mai încrezător. Dă din coadă.
Își înalță capul spre el.
Ochii li se întălesc, pentru o clipă, și se oglindesc unii în
alții.
Câine și om la fel de speriați.

Când trece prin dreptul lor, ea tocmai își îndreaptă sfoasă
fusta

Și-și bagă un sân rebel în bluză.
El dă s-o mai sărute o dată pe sfârc.

IV

Obiectivul își face un nechezol tare
(„Dacă e adevărat că atacă pancreasul, o să murim toți
odată,
Se gândește - n-or să rămână decât ei“.
Ziua de muncă începe c-o migrenă înfiorătoare.
Ca și cea de ieri. Ca și toate celelalte, de ani de zile.
Se leagă strâns la cap c-un prosop ud.
Și-a propus să termine azi „Critica rațiunii pure“.
Rostește cu voce fraze
De a căror traducere în românește parcă nu e mulțumit.
„Să-mi fie îngăduit a numi loc transcendentă locul
ce-l atribuim unui concept sau în sensibilitate sau în intelectul
pur. În acest fel, determinarea acestui loc, ce i se cuvine
fiecărui concept după diversitatea întrebunțării sale și
instrucțiunea după regulile de a determina tuturor conceptelor
acest loc, ar fi topica transcendentă. Ea ar fi o doctrină care
ne-ar scuti în mod temeinic de subpresiuni ale intelectului pur
și de iluzii născute din ele, prin faptul că ar distinge
totdeauna a cărei puteri de cunoaștere aceste concepte i-ar
aparține în adevăr.“
Simte că-i plesnește capul. Și se oprește să-și mai ude
prosopul.
Nu înainte de-a țipa la pereți: „Am închin citatul. Și-acum
timp de două minute să mă pupați în ... Fac pauză și mă leg
cu antiderapantul.“
Capul strâns în prosopul umezit proaspăt pare să cedeze
terapii
O împăcare cu infinitul îl învăluie, ca o aureolă de martir
autohton,
Încă nemartirizat, dar care,
Presimțindu-i chinurile apropiate și brațura îndurării lor
Vine să-i probeze circumferința căpățâni.
Încăpățânați căpățâni umane.

V

În ziua următoare, spre prânz,
Obiectivul iese să dea un telefon, din colțul străzii.
Telefonul a fost smuls, un fir atârâna ca acea funie de care
Nu trebuie să vorbești în casa spânzuratului.
Și ghereta cealaltă e de asemenea goală.
A fost sfătuită de-un prieten ca, în plimbările lui,
Să nu depășească perimetrul celor două străzi.
Dumnezeu știe ce se mai poate întâmpla!
„Obiectivul s-a întors în bârlag“.

VI

Sosește Safta, o femeie simplă, dintr-o bucată,
Prietenă a casei, care le mai aduce câte ceva.
Când găsește.
Dispozitivul ia poziție, tinerii sunt gata să intre unul în altul.
„Nu vreți niște borș, maică?“ îi întreabă.
Ce ziceți? Am găsit borș, într-un loc dibuit de mine,
Borș, fără coadă!“ Se închină.
Îndrăgostiții oțtează îi fac semn să-i lase în pace.
Iar ea intră în curte, strigă tare la băiețelul
Care inocent bate mingea în curte:

– Învăță, Matei! Că dacă nu înveți,
Ca ăștia o să ajungi!
Ăștia de stau toată ziua degeaba“.

Dispozitivul părăsește postul
Dar în locul rămas gol un autobuz gol, 331,
Tot încearcă să parcheze. Reușește abia după o jumătate de oră,
Locul fiind destul de strâmt
Șoferul se dezbracă în maieu și pune picioarele pe volan.
„Încheierea dezlegării paralogismului psihologic“
Se aude din bibliotecă.
Și apoi: „Problema de a explica comunitatea sufletului cu
corpul nu aparține, bine zis, acelei psihologii de care e vorba
aici, deoarece ea are intenția să dovedească personalitatea
sufletului și în afară de această comunitate (după moarte) și
este deci în înțelesul propriu al cuvântului, transcendentă,
deși se ocupă cu un obiect al experienței, dar numai întrucât
el... etc...etc“
Simte că ceva îl săcăie - deși astăzi nu-l mai doare capul.
Deschide geamul.
Șoferul mănâncă salam de Sibiu
Și bea compot de ananas (care, se știe, nu se găsește
Decât la aeroportul internațional unde nu poți pătrunde, dacă
n-ai pașaport ori cerere de plecare definitivă.
Nervii îi cedează și-l întreabă aplecându-se peste parbriz:
„Asta e țară sau roman polițist?“
Lucrătorul, în pauza de masă, nu răspunde.
Obiectivul iese din curte. Calcă apăsat, parcă făcându-și
singur curaj. Merge până la capătul străzii
Trece pe lângă cele două gherete de telefon cu telefoanele
smulse.
O cotește la stânga. Se va hazarda tocmai pe cea de-a treia
stradă,
Unde se află o cutie poștală.
Privește oftând în jur, și strecoară în tăietura cutiei roșii o
scrisoare. Și-a scris-o singur - să mai ia contact cu lumea, că
n-a mai primit corespondență de-un veac. Se numește
„Scrisoare deschisă către Immanuel și mine însumi“. În ea își
povestește tot ce-ați citit până-acum, Plus aceste constatări,
pe care le-am uitat:

Șapte zăriști din cinci continente
au fost ciomăgiți la buza perimetrului de o stradă și jumătate,
dacă ținem cont și de maidanul cu Aguridă - de huligani
neidentificați.
Cred că voiau doar să mă pipăie, ca pe-o ciudățenie a naturii.
Nimeni nu-mi mai trece pragul.
Dragă Immanuel tu mi-ai mai rămas,
Mă plâng ție și mie însumi în această scrisoare deschisă...“
Scrisoare pe care, deși a scris citeț adresa lui, n-o va primi
niciodată.

VII

Șeful fumează. Privește fotografiile așezate vraf pe masă și
ascultă pentru a treia oară banda.
„Asta e țară sau roman polițist?“ se aude vocea enervată a
Obiectivului.
„Ia mai dă o dată-napoi, sergent!“ „Asta e țară sau roman
polițist?“
Mama voastră de criminali!
Vă dovedim noi! - scrășește șeful de secție
„Ce-a vrut să spună?“ „Raportez că nu știu.“
În camera alăturată - camera 005124 B.K. -
Omul de la cifru se chinuie îngrozitor cu Immanuel Kant.

Amintiri și reflecțiuni

Editura Enciclopedică, absentă în ultimii ani de pe piața cărții, a publicat în 1993 o carte de „Amintiri și reflecțiuni”, aparținând lui Mircea Ionnițiu, fostul secretar particular al fostului rege Mihai I. Din prefața doamnei Rodica Ionnițiu, văduva memorialistului, aflăm că însemnările au fost redactate între 1985-1990, decedul neașteptat împiedicându-l pe autor să-și definitiveze manuscrisul. În textul lacunar al amintirilor (reflecțiunile, căsunt, nu prezintă interes) este lesne de remarcat proiectul unei lucrări pivotând în jurul datei de 23 august 1944. Similitudinea punctului de vedere al noii depoziții cu cel deja emis de fostul monarh (cf. Mircea Ciobanu, „Convorbiri cu Mihai I de România”, I-II, Humanitas 1992, 1993) este prima constatare: atitudine, la urma urmei, firească pentru un fost secretar particular care n-a avut obiceiul de-a lua notițe sub influența imediată a evenimentelor, preferând notația a posteriori din rațiuni care, desigur, nu ne scapă. Rezumând, în ziua de 23 august, mareșalul Ion Antonescu, care se hotărâse intempestiv să plece pe front, se prezintă din motive necunoscute (le cunoaștem, dar din alte surse!) și din proprie inițiativă în fața regelui. Acesta îl invitase deja în audiență pe 26 august (invitație declinată, precizează sursele!), când, în conformitate cu planul urzit de șefii partidelor politice (Dinu Brătianu, Iuliu Maniu, Titel Petrescu, Lucrețiu Pătrășcanu), trebuia să i se ceară ultimativ ruperea alianței cu Germania, în situația unui eventual refuz urmând a fi demis și arestat. Dar audiența neașteptată l-a „obligat” pe rege să-și modifice corespunzător programul de acțiune și luptă. Nu știm cât de serios au fost căutați șefii partidelor (care, e drept, e de teama Mareșalului s-ar fi putut ascunde și-n gaură de șarpe, dar nu chiar așa să nu mai știe unii de alții!) în ziua de 23 august pentru a participa la „istoricul” gest, însă ori n-au fost găsiți, ori, potrivit obiceiului, s-au eschivat. Cum persoanele în cauză erau politicieni de meserie, bănuim că au preferat să nu riște nimic, lăsându-l pe rege să scoată castănele din foc singur. Cam așa cugetă și Mircea Ionnițiu: „Deci, în momentele hotărâtoare, elementele reprezentative politice nu se aflau în preajma suveranului. Absența lor, justificată sau nu, a lăsat întreaga povară a deciziilor ce trebuia să fie luate în ceasurile următoare pe umerii regelui”. Bineînțeles, cu toată singurătatea absolut regală din punctul culminant al loviturii de stat, paternitatea acesteia este împărțită, având în vedere implicarea persoanelor respective în concepție și acceptarea funcțiilor decorative de miniștri fără portofolii în guvernul de mediocrități strălucite al generalului Sănătescu.

Ca-n orice depoziție, unele amănunte se scot în evidență, altele, când nu se răstălmăcesc, se ignoră. Astfel se insistă pe situația gravă de pe front, care, în ochii martorului evident angajat, ar fi „justificat” demiterea comandantului de căpetenie al armatei. Cum

un adevăr consacrat stipulează că prin întoarcerea armelor, România a scurta războiul mondial cu șase luni, rezultă că putea cu cel puțin tot atâtea luni să-l lungesească, ceea ce exclude lovitură de stat ca ultimă și grabnică soluție împotriva mareșalului. Cât privește opinia că întoarcerea armelor s-a făcut pentru a se evita jertfirea inutilă a soldaților români, o socotim, ca să nu-i zicem altfel, o simplă supoziție, negată și aceasta de cei două sute de mii de oameni sortiți unui prizonierat rusesc fără întoarcere prin ordinul regal de a depune armele. Bineînțeles, aici fostul suveran ar putea invoca scuză incompetenței militare, cu toate că era el însuși mareșal; e drept, la douăzeci de ani și, deci, fără instrucție. Un alt dinte împotriva Conducătorului statului vizează așa-zisa lui obstinație de a fi loial Germaniei până la capăt, ignorându-se voit toate eforturile acestuia, inițiate încă din 1942 pentru o pace separată cu Aliații. Ba mai mult, Mircea Ionnițiu minimalizează, stărnindu-ne circumspecția, tratativele duse la Stockholm în numele mareșalului cu ambasada sovietică („așa-zisele negocieri”) pentru a schimba capitularea necondiționată oferită de anglo-americani la Cairo într-un armistițiu onorabil. Ceea ce se presupune că îi și reușise, având în vedere tocmai decizia precipitată de a fi în ziua de 23 august pe frontul din Moldova (cf. George Magherescu, „Antonescu, Mareșalul României și războaiele de întregire”, Veneția, 1986). Că demiterea mareșalului Antonescu n-a fost operată din pricina loialității sale față de Germania, susținută neclintit în cursul audienței, nu începe îndoiială, acesta constituind rezultatul premeditat al unei lungi conspirații, implicând persoane din anturajul regal, înalți funcționari din Ministerul de Externe și, în fine, doi iluștri politicieni (Maniu și Brătianu) care, deși li s-a dat iluzia că sunt la cârma evenimentelor, au fost, în realitate, la remorca lor, manipulați, la rândul-le, de eminența cenușie numită Grigore Niculescu-Buzești, om fără nici o valoare și fără caracter, ros, vorba cuiva, de ambiție și cancer (cu tot „portretul” delirant - se putea altfel? - pe care i-l consacra Mircea Ionnițiu!). Prin gravele efecte asupra situației internaționale a statului român, sabotarea negocierilor de armistițiu de la Stockholm (depoziția a fost făcută târziu de chiar unul dintre autorii sabotajului: cf. George I. Duca, „Cronica unui român în veacul XX”, München, 1985) transformă întreaga conspirație împotriva mareșalului Antonescu într-un act de înaltă trădare ce n-a fost încă judecat. Comentând evenimentele puse atât de ciudat în lumină, dl. Nicolae Baciu (cf. „România în agonie”, München, 1987) remarcă purulenta a două „focare de infecție”, la Palat și la Externe, care au generat, în cele din urmă, ireponsabila lovitură de stat din 23 august 1944, prezentată în ficțiunile promonarhice din țară sau din exil drept o atitudine de curaj moral, luciditate politică și înalt

patriotism... Judecând la rece, într-un singur punct are dreptate Mircea Ionnițiu: atunci când neagă drepturile de coautori ale comuniștilor români asupra zilei de 23 august, prezentate de istoriografia comunistă la fel de ficționară sub conșcota formulă de „insurecție națională antifascistă și antiimperialistă armată”. Deși și această istoriografie se „întemeiază” pe ceva, adică pe „mărturia” unuia dintre participanți, nu altul decât cel care a executat arestarea mareșalului (cf. Emilian Ionescu, „În uniformă pentru todeauna”), lucrurile sunt atât de limpezite încât nu merită să fie combătute. În definitiv, și colonelul regal Emilian Ionescu trebuia să-și plătească într-un fel galoanele de general republican, ceea ce ne face să bănuim că nici Mircea Ionnițiu, perpetuu secretar particular regal, nu putea fi ocolit de obligația unei forme de recunoștință. Astfel că, la dosarul cauzei, și mărturiile sale, pornite permanente de la concluzii spre fapte, se resping.

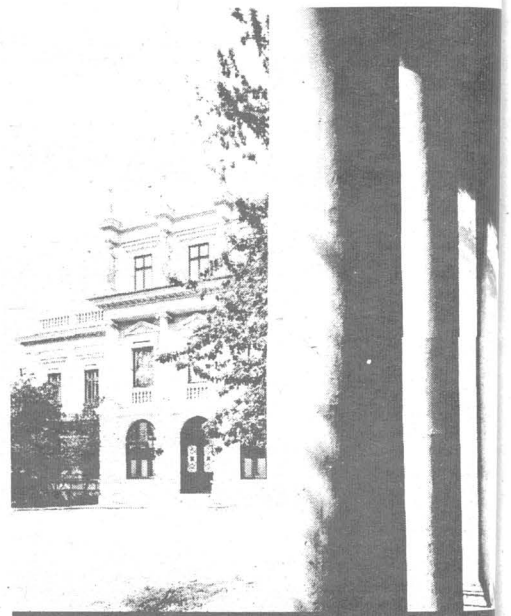
Undeva Mircea Ionnițiu face o confesiune stranie: „Nu am dorit să scriu despre acele zile, convins fiind că nu-mi aparține această sarcină” - de unde putem deduce că nu din datorica morală a mărturisirii s-au născut aceste „amintiri”, cum ne-am fi așteptat, ci, până la urmă, tot din ... însărcinare. Și unui memorialist însărcinat îi vine ușor să-i taxeze pe partizanii punctelor de vedere contrarii drept „agenți ai regimului comunist”. Incolo, amintirile ne revelează un autor care adoarme (la propriu) în mai toate capitolele: fie în biroul regelui, fără să-și dea osteneala de-a-i consemna pentru vece vorbele și gesturile istorice de peste zi, fie în mașina acestuia, cu vanitatea satisfăcută de-a avea un rege la volan, altminteri, excelent șofer: „Regele conduce mașina cu ușurință și dibăcie, dar în mare viteză”. Să tot dormi! Și pentru că se șoferește cu atâta talent în numele poporului român, să vedem cam ce români s-au perindat în jurul regelui pe 23 august 1944: păi, comandorul Arpad Gherghel, inginerul Dodo Crissoghelos, de la Telefoane, locotenentul Vania Negroponte, căpitanul Jacques Vergotti, mareșalul (de curte) Mocsonyi-Stărcă... Limpede! Prin contrast, echipa care-l arestează pe mareșal este neaoș românească: maiorul Dumitrescu, colonelul Ionescu, generalul Sănătescu. Din vânzoleala zilei va rezulta un guvern de nulițăți (aidoma celui de la 22 decembrie 1989), dar autorul, într-un elan de sinceritate, are grijă să menționeze: „Trebuie să scot în evidență că nu toți care au pătruns în Palat au fost numiți miniștri” - ceea ce spune multe. Comportamentul tuturor acestor personaje a fost, cu un cuvânt blând, tâlhăresc: imbecilitatea lor politică nefiind o scuză. În ordinea rangurilor, prin acțiunea sa, Mihai I s-a situat în afara atribuțiilor constituționale, depășind mandatul acordat de șefii partidelor politice și arestându-l pe mareșalul Antonescu care se prezentase în audiență tocmai spre a-l informa în legătură cu schimbarea frontului. Prin atitudinea lor echivocă (semnalată pe parcursul amintirilor de trei ori), șefii partidelor politice dau mână liberă unui Rege (-copil, vorba mareșalului), lăsându-l la mâna profitorilor de ocazie și agenților sovietici. Deși, în planul conspirativ, mareșalul Antonescu, în eventualitatea arestării, urma să fie dat în paza PNT, Iuliu Maniu se eschivează încă o dată în viață, și așa ajunge mareșalul pe mâna „inginerului Ceaușu” (alias Emil Bodnăraș, dezertor la ruși,

indoctrinat și trimis de aceștia cu o misiune la tovarășii români), care-l va preda inamicului. Cumplita bulibășală, rămasă și fără cap limpede prin plecarea regelui la Dobrița, în Gorj (a, nu din lașitate, ci pentru că fusese „sfătuit”), va transforma ceea ce trebuia să fie armistițiuul din 23 august, negociat la Stockholm, în capitularea necondiționată din 12 septembrie, negociată la Cairo. Ni s-ar putea replica îndată că, și fără aceste greșeli, soarta României ar fi fost aceeași. Tot ce se poate, dar Yalta-i altă căciulă! Oricum, în decembrie 1947, când Groza și Gheorghiu-Dej se prezintă la rege pentru a-i cere abdicarea (ceea ce, ca „dictator”, ar fi trebuit să-i ceară Antonescu!), își iau ca măsură de prevedere și un pistol (aflat, la pagina 104, în buzunarul celui dintâi, iar la pagina 165, în al celui de-al doilea!); „ca să nu suferă soarta lui Antonescu”, motivează unul dintre tovarăși cu o cîmică dar meritată ironie.

S-ar mai cere amende câteva aserțiuni false, cuprinse din fuga condeiului într-un singur pasaj: „Antonescu nu a înțeles că

aflase înaintea generalului american C.V.Schuyler reprezentant militar în România între 1944-1947, că: „Negocierile pozitive cu Uniunea Sovietică pot fi duse decât de pe poziții forță” (cuvintele, citate memorialist, nu și-au pierdut valoabilitatea). Acesta este sensul negocierilor de armistițiu duse sovietici cu mareșalul Antonescu prin ambasadorii lor din capitala Suediei. Antonescu n-avea cum să se implice în negocierile duse „opozit” la Cairo cu Aliații, nu putea admite capitularea necondiționată oferită, dar nici i-a împiedicat cu nimic pe Mareșalul Brătianu să piardă vremea speranța absurdă (dacă spera, poate fi altfel decât absurdă) unei soluții mai bune pentru România. Cât privește subînțelegerea bătrânilor șefi de partid prin sintagma „prizonieri”, aceștia puteau fi, pe lângă Antonescu, cel mult niște complotiști îngăduiți.

Dintr-un fel de „articol rece” republicat în ultimul capitol, și și miza amintirilor atât de târziu lui Mircea Ionnițiu: „Cu un ză-

București, anii '30

interesul națiunii stă deasupra onoarei sale personale. El dăduse lui Hitler cuvântul său că România va continua să lupte alături de Germania până la sfârșit. De aceea el nu putea să participe la nici o acțiune ce ar fi schimbat soarta politicii românești și a căutat să descurajeze orice acțiune de acest gen”. Este limpede că, pentru un om de talia mareșalului, onoarea personală și rațiunile de stat nu existau ca noțiuni separate. El își dăduse într-adevăr cuvântul lui Hitler că va fi alături de Germania, însă (cu o formulă repetată și la ultima lor întâlnire, din aprilie 1944), atâtea vreme cât aceasta îi putea garanta frontierele. Or, situația Germaniei, încă din 1942 (când Mareșalul rostise acest lapidar „discurs” politic: „Germania a pierdut războiul, să nu-l pierdem și noi pe al nostru”) nu mai permitea o astfel de garanție, ceea ce însemnă că nu onoarea personală îl ținea pe mareșal alături de Germania, ci tocmai rațiunile de stat. El căuta să folosească interesele sovietice de-a ocupa cât mai mult din Europa înaintea anglo-americanilor, ca să obțină condiții de armistițiu cât mai rezonabile pentru un război pierdut. Așadar, mareșalul român

ironic pe buze, mă întreb: cum chiar așa de scrântită ideea Regele să înlocuiască titlul „Măria Sa” cu cel de „Domn Președinte”? Numai că asta nu face așa, prin decret și cam prin promonarhică, ci prin camere electorale, și ne îndoiim că, în astfel de campanie, fosta „Măria” altă pâlărie” ar putea răspunde să roșeaască (fi credem, în evidențelor, capabil încă de ceva) întrebărilor pe care regele abia așteaptă să i le pună definitiv, procesul comunist tot trebuie început, dar nu de decembrie 1947, ci de la 23 august 1944, iar primul incriminat chiar Mihai I. Apoi, vom vedea dacă sub pâlăria „Măria Sa” se ascunde într-adevăr „stabilizatorul” de care vorbea părerile lui Mircea Ionnițiu, românii nevoie. Până atunci, vin în minte, vorba domnului Paler, cuvintele generalistului Stalin, care, aflând că românii a-bdicat atât de ușor, exclamă: a fost un rege de țară. De unde s-ar putea trage concluzia că la așa rege așa se comportă particular...

Nicolae DIACU

Gheorghe TOMOZEI

AM FOST

Paserilor de peste Marea
le-am fost demăncarea.

lumii de zavistii și ură
i-am fost băutură.

Am fost un poet
din Tibet...

CE RĂMÂNE

Am mai rămas din tot ce-am fost un strigăt pal,
o literă cu semnele-n surpare,
un călăreț rămas fără de cal;
fum umilit, încețoșare, sare.

A mai rămas...
tot singurul și tot...
necunoscut...
când încă...

Și-așa...
se pier...
iubi...
o...

OSPĂȚUL

Mai mare peste vecemie
peste, din trupul tău, o guvernă
mai-marele clipei,
nisipurilor, risipei.

Ospăț regal
cu talgere și cu brumat pocal:
jindul te-nghite, lacrima te bea.

Cum să-mi ajungă doar tristețea mea?

PATRIU

Și piatra
e patrie.

O patrie, iarba.

Sub ea
am să zac:
mormânt de patrii.

Mormânturi...

CU LITERE

Ți-am mângâiat
chipul desenat,
abia-nțezărit
pe drumul dintre lupanar și schit.

Erai
scrisă toată cu litere Braille...

ȚI-AM SCRIS

Ți-am trimis scrisori
și ninsori

Ți-am scris cu fum
despre cum

Te-am înfulecat os cu os
slujit de bețșoare nipone

cu, din tinerețe rămas la mine
acest cap pluvios
mădular de tristețe

ca și când
ca și cum

CATREN

De-aici din turnul meu de atlant
(amant chromant) scriu versuri peste desenul
palmei tale stânge (cu lacrimi nătânge, de sânge)
vestind, prevestind, catrenul compus din bețe subțiri, de
chibrit

ce se dilată, se umflă, se plânge...

Corupție albă, cenușie, neagră, NKVD și altele

Cel mai recent număr (77, din noiembrie-decembrie 1993) al revistei *Le Débat*, editată de prestigioasa editură *Gallimard*, ne prilejuiește o serie de reflecții pe marginea unor teme al căror interes trece mult de granițele Hexagonului, avansând până spre grurile Dunării.

Pierre Nora, directorul publicației, se întreabă în preambulul primului grupaj de articole (*Era corupției?*): „A crescut alerga societăților față de practici până acum tolerate sau acestea sunt, într-adevăr, veritabile dimensiuni ale fenomenului?” Se pare că socialiștii aflați la putere sau doar în amintirea ei în sudul continentului (Grecia, Italia, Franța, Spania) au de luptat serios cu flagelul corupției. Jean Cartier-Bresson, economist universitar parizian, se face ecou al economiștilor neo-liberali și observă că fenomenul corupției este o reacție firească a pieței (negre, în acest caz), împotriva intervenției etatizante în viața publică dar, pe de altă parte, apare și ca o ruptură cu loialitatea, în cazul celor obișnuți să judece totul, exclusiv, prin prisma relațiilor de piață. Se pare că va trebui să ne obișnuim cu ideea că, așa cum economia va exista atâta timp cât există omul social, și corupția ne va însoți existența, ca un *dat*. Important este s-o menținem într-un stadiu pasiv prin ameliorarea managementului public și, mai ales, prin transparența actului decizional în politică și administrație. Yves Mény, directorul centrului Robert Schumann din Institutul universitar european de la Florența, distinge grade cromatice ale corupției: albă (o corupție „rezonabilă” pe care nici opinia publică nici elitele n-o consideră ca atare), neagră (unanim recunoscută și condamnată drept corupție) și cenușie (zona în care apar scandalurile și care face necesară definirea corupției după criterii cantitative și simbolice). Mény, ca și Eduard Luttwak - profesor de strategie la Centrul pentru Studii Strategice și Internaționale din Washington -, coboară în concret, analizând situațiile din Franța, respectiv din

Italia (în acest caz din urmă este vorba despre o savuroasă descriere a vieții publice a fostului șef al diplomației italiene, Gianni de Michelis), Pierre Moscovici, trezorerul Partidului Socialist Francez, este însă cel care va discuta problema în fond: codul vieții politice și modul ei de finanțare. Soluția adoptată de legea franceză a funcționării partidelor poate fi rezumată în patru principii: plafonarea sumelor pe care are dreptul să le cheltuiască un partid aflat în campanie, transparența întregii contabilități, obligativitatea controlului financiar și finanțarea publică, de buget, în funcție de numărul de voturi obținute.

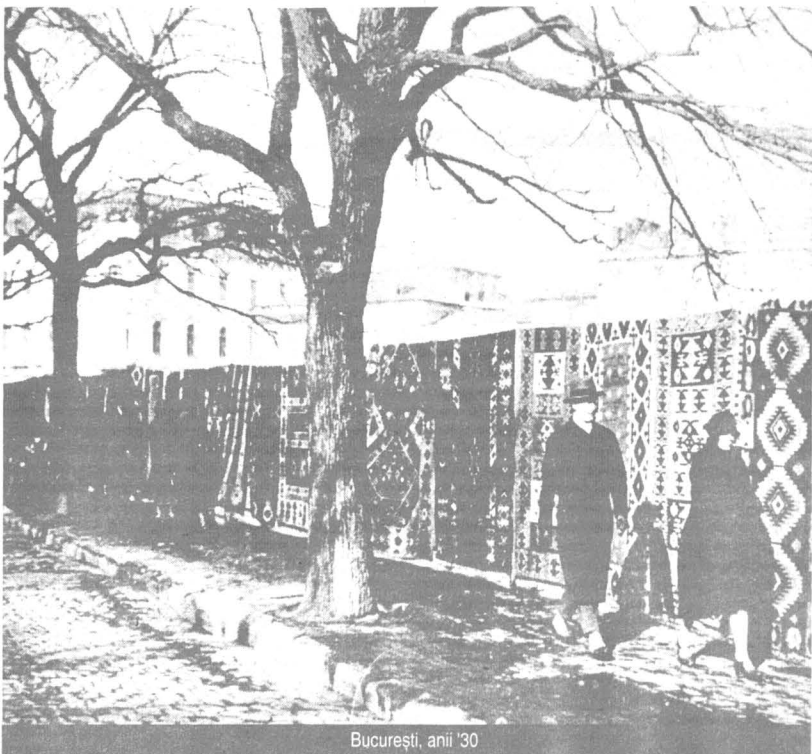
Al doilea set de articole (*Lăicitate: încercări de redefinire*) aduce clarificări esențiale în explicarea și natura laicității, prin contribuția lui Maurice Barbier, universitar din Nancy. Barbier constată necesitatea adaptării legislației franceze la noua interpretare a laicității, mai puțin ca eliberare a statului din chingile religiei cât mai mult, ca poziție a statului de garant al libertății religioase. Francis Messner, director la CNRS, face un scurt excurs al evoluției regimului cultelor în Franța, în vreme ce David Kessler, șef al comisiei de petiții de la Consiliul de Stat al Franței, insistă asupra termenilor juridici. Sobru și obiectiv se impune studiul Francoisei Champion, cercetător la CNRS, cu privire la raportul Biserica-Stat în țările Uniunii Europene.

Lăsând la o parte contribuțiile lui Lucien Scubla și Jean-Marie Lehn, care vizează interpretări ale cazului social prin prisma matematicii și, respectiv, a chimiei, vom semnala cu interes al doilea grupaj de articole (*Arhive sovietice: o revoluție istorică*), în care sovietologii de la CNRS, Nicolas Werth și Stéphane Courtois, încearcă să prevadă consecințele deschiderii pentru străini a fondurilor NKVD, și chiar a fondurilor Arhivelor centrale de stat ale Revoluției din Octombrie. Să menționăm că printr-o decizie înțeleaptă a fost autorizată studierea

și, pe cât posibil, publicarea unei cantități uriașe de dosare (peste 30 de milioane de dosare incluzând și arhiva CC al PCUS, din 1952 până în 1991 și arhiva Cominternului (unde suntem și noi, românii, foarte interesați să aflăm câte ceva).

decât dacă ține seama de istorie: o Europă fără istorie va fi orfană și nefericită. Fiindcă astăzi vine din ieri, iar mâine crește din trecut”. Cuvintele unuia dintre cei mai buni istorici ai lumii, bonomul-Jacques Le Goff, îi prilejuiește lui François

problemele dificile ale definirii Europei, ale delimitării ei geografice - mai ale înspre Est - Le Goff constată moralizator, având, parcă, în vedere și unele dispute din Carpați: „NU-ul spus Maastricht-ului a fost, în cea mai mare măsură,

București, anii '30

Studiile de până acum au dovedit că, din punct de vedere al științei istorice, de abia se zărește vârful aisbergului și că vor fi necesare cel puțin cinci-șase decenii pentru a se ajunge la o vedere de ansamblu, nu prea bine structurată, nici aceea, cu privire la istoria celui din urmă imperiu colonial al omenirii.

„Europa se construiește. Este o mare speranță. Ea nu se va realiza

Lebrun, profesor emerit la Universitatea din Rennes, din ultimul capitol al revistei (*Europa în școală*), reflecții deocamdată amare cu privire la ceea ce se învață în școlile franceze despre Europa. Îi răspund, cam pe același ton, alți cinci istorici francezi, între care chiar Jacques Le Goff, actualmente director la Școala de Înalte Studii în Științe Sociale. Fără să ascundă

NU-ul timizilor, rutinierilor și al celor oscilanți între resemnarea în fața declinului și încăpățănarea rămănerii într-o iluzie a grandorii, regăsită cu ușurință. NU-ul spus Maastricht-ului este NU-ul celor care se uită în urmă. Europa este și trebuie să rămână viitorul nostru național”.

Laura FRUNZETTI

Constantin ZĂRNESCU

Ziaristul ungar și Unirea cea Mare

CARTEA ROMÂNIEI MARI (Ziua zilelor), scrisă ca un act de mărturie istorică a unui om de carte și de gând românesc, care reprezintă (prin personajul central, Traian Bazilescu) o figură vie și îndelung grăitoare - generația ideală de la 1918 - nu e un simplu document „arheologic”, redactat cu autentice virtuți epice de povestitor, evocator și analist. EA, Cartea, este în afara de împlinirea unei opere în care găsim, alături, teatru excelent (tragedia politică „REGINA IOCASTA”), o excelentă exegeză artistică a opereii și ideilor despre artă ale lui Constantin Brâncuși (AFORISMELE ȘI TEXTELE sale), romane (CLODI PRIMUS, MEDA MIREASA LUMII, TEII INFLORESC PENTRU IRINA, sau IEȘIREA LA MARE) și eseuri (ASUPRA ARTEI LEMNULUI LA ROMÂNII, SCULPTURII MODERNE, lui URMUZ, sau NOULUI SPIRIT STRĂVECHI etc.) găsim o mărturie mai presus de toate exemplară.

E o mărturie globală a destinului românesc. O frescă majoră a unității poporului român. În același timp, CARTEA ROMÂNIEI MARI (Ziua zilelor), este un roman familiar, trasat în ritmul întreg al istoriei noastre ca Neam. De la „Dacia Felix” la Ducele de Munomorut, de la revolta iobagilor și a moșilor noștri, până la prezența glorioasă a soldatului român liberator, în 1919, într-o Budapesta trufașă și îndelung prigonitoră neamului nostru. Un roman viguros „autobiografic” se proiectează, limpede, în destinul istoric al neamului românesc: destrămarea unui Imperiu și ridicarea unei generații - spre culmile unei ROMÂNII MARI, care ne sunt descrise cu talent, plasticitate literară și în exemplară atitudine morală.

Este aceasta o operă... cu care scriitorul Constantin Zărnescu (și venerabilul dascăl Traian Bazilescu, eroul romanului) se prezintă la o nouă și majoră prăznuire a Unirii. Prezența lui, în circumstanțele de azi, e încărcată de emoții reînnoite și de speranțele grele de sens.

George USCĂTESCU
Sept., 1993, MADRID (Fragment)

„Ei au fost frații noștri și au murit pentru noi - pentru Națiune!” Altu zise: „Vețeți dvs., Cloșca acesta a rezistat, în fața criminalilor, mai mult decât credeau ei, criminalii, că va rezista, pentru a servi poporului și capilor răscaloalelor o mare lecție!” Și fiindcă, la fiecare lovitură, cu cuțitele roșii de fier, rețezând osul și desprind gunchii și coapsele de trup. Cloșca nu-și dădea duhul, iar mai multe femei subțiri din mulțimea de popor, venite la spectacol, au leșinat și-au răposat; și ei bine, atunci Horea a trebuit să suporte toate aceste grozavii cu ochii săi și cu poporul din fața-i; era un intelectual; un avocat; și a trebuit să suporte și el și poporul și să se pregătească de moarte, văzând cum moare Cloșca...

Și faptul că Cloșca nu murise, la a nu știu căta lovitură mortală, care-l defăcuse în mai multe bucăți, ce se separau (se putea chiar număra singur, despartit în mai multe bucăți), totul s-a transformat dintr-o lecție teribilă, într-o altă lecție teribilă, înțeleșit... Din lecția de supliciu pe care ei credeau, cu cruzime, că o merită, a apărut la vedere o altă cumplită lecție, somând spiritele: aceea a rezistenței și a vitalității acestor indivizi aceea de istorie, din popor; aceea a vitalismului poporului, a vitalismului românilor... „Și, atunci, Horea a spus, văzând monstruoasa vitalitate a lui Cloșca și pregătirea pe care o făceau criminalii pentru el (lovitură în cap, cădere și moarte pe loc), a spus: Moor pentru Națiune!” „Iartă-ne, Horea, șopti în pumnii, uniți în rugăciune, un moș bătrân, văzând probabil celula acum pentru întâia oară; și izbucnise într-un plâns bătrănesc...”

„Te învâdeste de târziu, taică; iartă-ne, o, iartă-ne!” Unii puneau flori uscate de busuioc și frunze de brazed și pleac răvășiți, cu inima strânsă, alți lăsau, remadme de piatră, stegulețe naționale; și omenirea se perinda mereu... Doi muncitori mineri tineri, văzând și ei celula aceea căi un dulap, cu ziduri de trei metri grosime și cu o fereastră cât un cap de pisică, izbiri cu bocancii proletari în piatră - și coborâră scările, în grabă, cu figuri rătăcite...

Și, chiar în clipa aceea văzui, printre mulțimile de pe înaltele metereze ale Acropolei Albei Iulia, de pe ziduri și pe un cronicar maghiar de la o gazetă maghiară (numele său nu l-am aflat niciodată, însă jurnalul său din Budapesta se numea „Az Újság”), care călătorise până aici cu misiunea de a da o descriere cât mai exactă, pentru cititorii unguri a mulțimilor de români, veniți la bucuria cea mare, la Unire; veniți ca să elibereze Ardealul de Ungaria! Scria, grăbit, și nu se înțea cu ochii și mintea de neoprita curgere a omenirii, de delegațiile și mulțimile care se perindau la nesfârșire... Scria pe niște hârțigă galbene, groase; iar peste umeri săi, în timp ce el făcea acest act sacru, desenând un labirint istoric de litere, peste umeri săi privirea din înalt ochiul eternității: cerul albastru, semeț și enorm; și nu-și închipuia, Doamne, nimeni că descrierea sa nu va mai pieri niciodată, ieșind din paginile cele galbene și intrând în înfăințea tiparului, stropite cu litere de plumb și de aur - de către toți românii!

(Mulțimile intrau pe Poarta Carol al VI-lea, înaintau, cântau și ieșeau; și se auzea, necontenit,

marșul cel sublim, românesc):

„Deșteaptă-te, româneee... din somnul cel de moarteee...”

În care te-adăncărează... barbarii de tiraani...

ACUM ORI NICIODATĂ... CR E E AZĂ-TI - ALTĂ SOARTĂĂĂ...

La care să se-nchine... și cruzii tăi dușmaaani...

Iar peste umărul aceluia jurnalist (Dumnezeule, el nu știa că) privește din ceruri ochiul eternității!... Se uita, de la acele înălțimi de ziduri, peste Alba-Iulia, peste omenirea și mulțimile urcând și intrând în Acropola Mântuirii, întâind în oraș și trecând spre Acropola Mântuirii (și, act sacru pentru istorie - el scria Adevăr):

...„De jur împrejurul hotelului Hungaria, în orașul de jos se găsesse numai steaguri românești. În fruntea localității erau preotul, este cantonul, sau învățătorul! Pe drum, s-a mers patru-cinci zile în șir... Văd multe fete, femei! Armata este un cordon de două rânduri, având arma cu baioneta pe umeri; moși cu pene de vultur, la pălărie, stau de gardă și mențin o asemenea ordine cu care chiar și Budapesta s-ar putea mândri... Și marșurile nu vor să mai înceteze... și cântă „Deșteaptă-te române”, care se asemănă cu Marseillaise; șiruri de femei, de fete, tineri și bărbai... voie bună, cântece, flori, panglici, frunze de stejar, steaguri și steaguri... Minerii de la Ocna Mureșului vin cu fanfare!... Și miile de oameni urlă, prin zloata și frig, spre Colină. Și, peste tot, flutură steagul național românesc și se aud urale de „Sze treazská”, „Sze treazská!”, „Sze treazská!”

„Trecem, acum, prin Poarta lui Horea (zisă și a lui Carol al VI-lea), unde s-a chinut martirul românilor. Suntem, iată, aproape de Poarta lui Mihai Vodă, cuceritorul Ardealului... Ne apropiem și de locul unde martirii Horea și Cloșca au fost trași pe roată, din ordinul împăratului Iosif Întăul. Poporul românesc se închină, cu pietate, în fața memoriei lor. O însușitoare asurzitoare se revarsă peste șiragurile celor ce urcă înspre Cetate. Marea de steaguri acoperă de-a binelea culmile Albei-Iulia... Sunt înspre vreo sută de mii de oameni. AȘTEAPTĂ!... Și întonează cânturi patriotice...”

Imediat, după Poartă și Casină, la câțivazeci de metri, era catedrala romanică, cu turnu-zece și biserica ortodoxă, rotundă, din lemn, de pe vremea lui Mihai Viteazul. În fruntea a șase sute de popi și călugări, în spațiul dintre ele, prin mulțime, se afla un episcop, pe care nu-l mai văzusem (și se spunea că era din Arad) și se întâmpla acolo un eveniment, despre care aproape că eu uitaseam: se oficia, în fața poporului român, care trecea, încet, înspre Platoul Romanilor, câmpul de exercițiu, Câmpul lui Horea; se oficia un simbolic Te Deum. Omenirea mergea foarte încet, prin cadrul acela de popi și de călugări, audia slujba și bărbai își luau căciuliile din cap și, pentru o clipă, uralele se opreau, încetau. Unii, smeriți, se închinau. Și imi veni iarși să lacrimăz de emoție, când după aproape două sute de ani, în loc de „Să trăiască Majestatea Sa Imperială și Regală Apostolică Francisc Iosif,

împărat al Austriei și rege al Ungariei”, se auzea, acum, din gura episcopului român Ioan Papp și a corului de șase sute de călugări: „Trăiască înalta noastră stăpânire națională”, „Trăiască marel Stat al Națiunii Române”, „Trăiască Majestatea Sa Regele Ferdinand Întăi”, „Trăiască România Mareee...” Fusesem cuprins de o adevărată epifanie; până și în fața lui Dumnezeu căzuse, iată, Imperiul și Monarhia Austr-Ungară - și apăruse o lume nouă și un popor nou, la lumină...

De aici, se vedea mai bine înspre Câmpul Romanilor și înspre Poarta lui Mihai Vodă, în fața căreia, dincolo, în vechime, se odihnise Legiunea a treisprezecea Gemina, romană, înainte de a urca înspre Sarmisegetua, inima și polusul Daciei; era puhoi de omenire peste tot, ca frunzele toamna,

București, Blocul Adriatică, anii '30

ca nisipul mării, în verile pustii și biblice... Cum treceau de slujba aceea, în fața poporului, căci a oficia în biserică doar câtorva însemna a te izola de acel popor, delegațiile începeau să agite steagurile naționale și să strige urale nesfârșite de „Să trăiască România Mare!” „Uraaaa!” „Să trăiască Ardealuul!” „Să trăiască Basarabiaaaa!” „Să trăiască Banatuul!” „Să trăiască Bucovinaaaa...”

Mi se părea că mă aflui în mijlocul unui ocean de voci, că fiecare steag este un catarg în furtună; că mă sufoc; mor...

Și jurnalistul ungar încă scria... Și peste umeri săi priveau ochii cei înalți ai Eternității: „NU AM MAI VĂZUT, NICIODATĂ, UN NUMĂR ATĂT DE MARE DE OAMENI ÎMPREUNĂ!... DEFILEAZĂ PUTEREA STRĂMOȘEASCĂ ȘI TOATĂ OMENIREA CÂNTĂ... Separat, văd mergând grupuri de fete, în veșminte române, naționale. În convoaie, răsuna Internaționala. Masele muncitoare române sosesc cu steaguri roșii... După ei, văd o unitate de marinari-matrozi - soșii de la Mare. Pe străzi, nici nu te mai poți mișca... În fața Adunării Naționale (între biserici și lângă Casină), este o imbulzeală de pericol de moarte. Mulțimile așteaptă însă afară, strigând, văjâind ca un val, de zeci de mii de suflete...”

DOAR PESTE CĂTEVA MINUTE - VA SĂ ÎNCEAPĂ ISTORIA.”

Ca și Andy Lende, căteva, în viața mea, în urmă, gazetarul acesta nu imi dădea nicicum impresia unui om de rând, dușman și pățimes, ci a unui adevărat bărbat artist, bărbat artist, bărbat aristocrat al adevărului și om drept, demn, generos. Doamne, ce spunea el nu înținea de miracol, dar era parcă un adevărat miracol: acest popor transilvănean-românesc, covârșitor, se dezdrobea, după câteva sute de ani; iar el, jurnalistul maghiar, spunea, ca în cărțile mari și vechi ale Neamurilor:

„Nu am mai văzut niciodată un număr atât de mare de oameni împreună. Defilează puterea strămoșească și întreaga omenire cântă:

DOAR PESTE CĂTEVA MINUTE, VA ÎNCEPE ISTORIA...”

Atunci, chiar atunci, nimeni nu se aștepta, în fața măreției acestui popor, coborât cu munții, cu văile și cu râurile sale, la Alba-Iulia, la asemenea aurice cuvinte, atât de grele de adevăr și de frumusețe vizionară, venite din partea unui intelectual ungar, de parcă prin mintea și pana lui n-ar fi vorbit el, ci bunul Dumnezeu. Asta, așa, ca să se vadă că istoria are părți și imprezvizibile și

scribiți... Și, în același timp, colosalul cor făcea să tremure adânc inimile noastre cu Marseillaise românilor:

ACUM ORI NICIODATĂ... SĂ DĂM DOVEZI ÎN LUMEE...

Că-n aste mâini mai curge un sânge de romanian...

Și că-n a noastre pieptuuri... păstrăm cu fală un numee...

Triumfător în luptee... un nume de TRAJAAN...

Dar, tot atunci, episodul Papp și călugării săi mai strigară, emoționându-ne până la lacrimă, căci mi se părea că sub ochii mei și ai aceluia, în odăjdii de purpură și de aur, renaște un popor, un popor de vechi nobil de sânge, ajuns sclavi, roși și clăcași; că renaște un vechi popor transilvănean, peste care se abătuse, în vechime o cruntă tragedie, iar astăzi se săvârșea o sublimă justiție - un act de mare dreptate al istoriei; mi se părea că văd înviind un popor, care înțea brățul pe sus, ca pe niște rădăcini sacre; și, iată, juram:

„Murim mai bine-n luptă... cu glorie deplină...”

Jurământ!

Decât să fim sclavi, iarăși, în vechiul nostru pământ...”

Iar episcopul Papp striga:

„Frați români! Frați enoriași! Credincioși și creștini! CEL CE A ÎNVIAT DIN MORȚI, DOMNUL NOSTRU IISUS HRISTOS, A ÎNVIAT DIN MORȚI, IATĂ, AȘTĂAZI, ȘI NEAMUL ROMÂNESC!... vorba aceasta grozavă mergea, din om în om, murmurată, și din gură în gură, ca un surd val până departe, ca un ecou al pădurilor române de Birmam, nesfârșite, nebune și, ei bine, atunci mi se păru că s-au spart cerurile și pică peste noi ploaie teribilă, nemaivăzută, de zgomote, de înnuri, de cântece și toți românii din fața episcopului Papp stăteau cu gurile deschise (și pe mi se auzea ce spun, nu se mai auzea abstracți nimec, decât un potop de urale și un val de standarde) și buze deschise și fețe înspre slăviți oameni cu brațele desfăcute și înțepene, în sus. În stânga episcopului era corul bănațean al vestitului Timotei Popovici; iar în dreapta, corul tot bănațean, al vestitului Ioan Vidu, care cântau acum fragmente din Missa Solemnis și din Bucuriei, din Simfonia a IX-a... Și cântau corurile, cântau bărbai și femeile, mozaicată de culori și de veșminte, cântau plângând tinerii studenții, și soldații, plângeau cântând bătrânii... Și, atunci, se mai văzu o mișcare

TEATRU

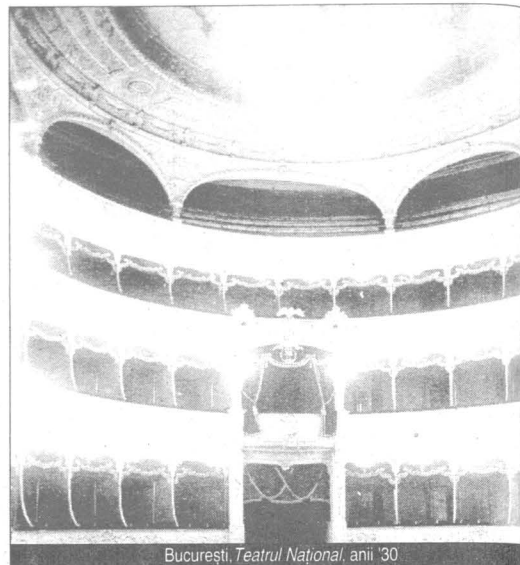
Joc de jivine feline

Humphrey Bogart spunea: „Eu n-am încredere în oamenii sobri”, ceea ce Raluca Iorga Mândrilă a asimilat și a materializat scenic în spectacolul „Joc de pisici” de Orkény István. Opțiunea repertorială merită o apreciere specială. Este un gest generos și afectuos să joci la secția română a Teatrului Național din Târgu Mureș o piesă a unui scriitor maghiar, tot așa cum, recent, secția maghiară a aceluiași teatru a pus în scenă drama „Cruciada copiilor” de Lucian Blaga. Pisicile, aceste jivine feline pe care le iubesc și oamenii sobri, au năvălit pe scenă, într-un joc *spumas* de-a viața și de-a moartea, refuzând jocul grotesc pe care, probabil, nouă din zece regișori l-ar fi îmbrățișat. Sunt tragi-comedii aventurile și tribulațiile unui etern *triumfi* al iubirii, alunecând uneori în grotesc sau buf, în cabotinism sau infantilism, prin fireasca vârstă a protagoniștilor (sexagenară, nu sexologică), dar rămânând, permanent, în zona candoare: a jocului copilăresc pur și cinstit! Suferințele și bucuriile sunt reale și brutal prezente, pasiunea și răguzlucenia, firescul și bizarul, sentimentul tumultuos și înfrânarea nostalgică, obișnuitul și neobișnuitul, lupta cu viața și cu moartea, cu tine însuși (însăși), sunt principalele stări și semne teatrale care compun acest spectacol agreabil și deconectant, dar mai ales răscolind *meditația*. Încrâncenarea cu care niște bătrâni se bat pentru ceea ce li se cuvine de la viață, în crepusculul ei, naște hilaritate și ridicol, naște râsul nostru cu surdină (mai mult zăbătluit condescendent), compasiune, dar și iubire și respect. Atenuând paradoxal și stridențele, accentuând demnitățile și euforia temperamentală, esențializând și nuanțând în relațiile și reacțiile contrapunctice dintre personaje, autorul spectacolului (regie și scenografie),

Raluca Iorga Mândrilă, reușește un lăudabil act teatral, cu un text dificil (plin de tirade soliloquiale și dialogale), renunțând la unele stufozități sau repetări semantice, *pariind* pe creațiile actorilor distribuției. Drama vieții, ruina umană și moartea implacabilă (și inevitabilă, nici măcar prin jocul detașat și defulatoriu, nici prin forța spirituală...) sunt răscolitor redată prin simbolica și paralizant de dureroasă cortină care cade ca o ghilolină peste paroxisticul (dementul) joc de pisici, rămânându-ne înfipte în memorie și conștiință chipurile eroinelor sluțite de riduri, descărmate și crotopite de frică, mortificate, cu privirile sticloase și cu lacrimile nepuținței și deznădejdiei, luminate de o ultimă rază a vieții! Și, totuși, *moartea este învinsă!* Prin credință și acțiune, uitând că ea există în noi și că murim câte puțin în fiecare zi, mai ales în fiecare noapte, bătându-ne joc de ea, recuperându-ne visurile și speranța, pe care ni le fură, cosindu-le, în fiecare clipă netrăită din plin și în echilibru pasional-rațional. Firesc, viziunea regională și scenografică este unitară ideatic, semnificativ și estetic. Elementele (mobile) de decor, pentru diferitele spații ale acțiunii, „vorbesc” (plastic) redundand despre decrediținea lucrurilor unde viețuiesc eroinele, folosindu-se, prea încărcat, clișee și simboluri comune (rame de tablouri, pânze-plase de păianjeni, culori prăfuite, veștejeli și scorcoje, alte coduri plastice *deja vu...*). Apoi, fundalul cenușiu, pierdut într-o bezăă imensă, tăiată de spoturi luminoase, pe care sunt lipite, obsedant, cele două ceasuri ale surorilor Elza și Gisella (semnificând pulsațiile vieților lor), iar, central, tabloul nostalgicilor amintiri ale fetițelor în peisaj rustic al așezării Leta - simbolizând drumul sinuos al eroinelor, una rămânând (deloc resemnată) în Ungaria comunistă,

cealaltă emigrând în lumea liberă (dar cu sufletul rănit și total resemnat în sfâșietoarea ei paralizie), care, în final, se întorc, înfrățindu-se total, în spațiul natal din Leta (devenind... letal!). Costumele (rezumând portretul fiecărui personaj) și luminile (afiate și ele într-un joc nervos, uneori obraznic-dezvelitor...), folosind cam mult medalionul (modalitate vetustă, saturată prin repetare), întregesc straturile vizuale ale tablourilor scenice (deasa lor fragmentaritate fiind *legată* coerent stilistic de către regie și bine gradată, ritmurile interioare ondulatoare devenind o virtute a reprezentației scenice). Ne înrobește chiar o nostalgică atmosferă romantică, plină cu parfumuri de boemă târzie și cu florării baroce, pe un fundal sonor de gavotă și menuet, în care rezonează, șoptit, iubirile pure din sonete, ode și epode!

Actorii redau universul lumii interioare, portretizând exact fiecare personaj, într-o largă și diversă gamă expresivă, cu accente de pedanterie histrionică, oscilând, în general, între optimism robust și demnă (chinuită și dureroasă) nostalgie. Elza Orban este personajul visului și al pasiunii năvalnice, adolescență eternă, îndrăgostită eternă, nonconformistă eternă. Temperamentală fără zăgăzuri, amezător și coșpletor de zăpăcită (nu de dragul originalității, ci fiindcă așa a născut-o pe ea mama!), având trivritatea mahalagioaice din bloc sau cartier, dar și majestatea regală sau vestală, toate amestecate (alândala, anapoda) în comportamentul ei năucitor. Rolul acesta lung și sinuos, plin de antagonisme și paradoxuri, șarmant, uimitor, năbădăos (uneori, bolovănos), a fost scris, se pare, special pentru Smara Marcu și vine să încununeze o carieră bogată de autentică artistă comică. Sunt convins că va visat acest rol și, iată, *l-a... posedat* cu voluptate nebună! Este atât de drăcoasă și serafică în galopul ei scenic, încât ratează cu-nonașalanță poante și stări de un haz rarism, dar poate că e bine așa, rămânând destule cartee în creuzetul creației sale, care-i fac prestația scenică limpede și naturală. Vulcanică și

București, Teatrul Național, anii '30

somnambulă, trăind incendiari (și justițiar) viața și relațiile cu ceilalți, vădând miraculos și magic, murind și înviind spre a povesti - hohotind de umor - tot ceea ce a văzut în jurul său, când realistă și orgolioasă, când piscindu-se-n călduri, pe acoperșurile fierbinți, lângă motanul ei tomatic și răgușit, tot timpul dialogând cu noi, spectatorii, de fapt, cu sora ei, Gisella, aflată-n alte zări (ostracizant capitaliste), despre toate ale noastre, despre înălțarea și mizeria vieții noastre de toate zilele și nopțile (ostracizant socialiste)! Gisella, sora piniută într-un cărucior de paralizat, și-a găsit în Cristina Pardanschi interpreta rece, gravă (folosește excelent timbrul vocii sale), demnă, nuanțând până la refuz cuvintele, cărora le dă varii semnificații, ușor de redat dacă ar fi putut să le sublinieze și prin mișcare. Suferința ei cumplită este bine strunită și ascunsă în suflet, iar bucuria din final este năucitoare și izbăvitoare, când intră

jocul de pisici! Paula, prietena snobă găunoasă afectiv, concurenta Elzei, mâna cavalerului tomatic, prețioasă ridicolă, este minuțios interpretată de Elena Jitoc. Apropo de jocul pisicesc pe ea am fi dorit-o... jigodie! Marine Popescu a surprins prin naivitatea realizând o compoziție de trepăduș (ge Tom și Jerry), în irezistibilul Șorici (vecina și confesoarea candidă a Elzei Victor, cavalerul tomatic, artistul limitat, celibatarul timid, dar gentil, oscilând între două femei arzătoare, posesoare, nălucă și gafeur, hipersensibil și nătâng, nu putea fi intruchipat decât de Ion Fiscuteanu. De asemenea Iolanda Dain, și-a marcat cu lătrături și misteriosul (maleficul) personaj Adelaia, smulgând aplauzele și admirația noastră. Doina Preda (Ilona) și Cornel Frimu (Iosif și Garsonul), s-au „întins” atât cât le-au permis rolurile!

Vlad Andrei ORHEIANU

ARTE PLASTICE

Evocare și incantație

Teodor Botiș, pictor și conferențiar la Academia de Arte Vizuale din Cluj-Napoca, a mai expus la București, în 1975 și în 1986, dar expoziția sa actuală de la galeria „Orizont” a constituit, în peisajul artistic al Capitalei, o surpriză revelatoare deoarece pictorul se afirmă ca un reprezentant tipic al artei din Transilvania. Botiș continuă o tradiție bogată, fructuoasă, de prestigiu, a pictorilor ardeleni, și este suficient, în acest sens, să-i amintim pe Simon Hollósy, întemeietorul Școlii de la Baia Mare, pa Catul Bogdan, Al. Ziffer, Imre Nagy, Al. Mohi sau Aurel Ciupe, care i-a fost și profesor până în 1962 când a absolvit Institutul. În timp ce înaintașii lui au reprezentat pictura impresionistă și pe cea expresionistă, adică pictura vizualității directe a peisajului și aceea a redării situațiilor sociale și a stărilor psihologice, Teodor Botiș impune, orgolios și inventiv, o concepție picturală modernă, contemporană, conjugând în operele lui fantezia creatoare cu consonanțele poetice ale pământului, cu floral doinelor, cu atmosfera de basm a colinelor, cu farmecul

odoarelor și iconelor populare, interpretându-le în imagini picturale ce se stabilesc stilistic la frontiera dintre cubism și constructivism. Nu întâmplător, Nichita Stănescu afirma că în picturile lui Botiș se deslușesc apele mitice ale substraturilor noastre tractice, ceea ce corespunde faptului că artistul a fost preocupat să redea esența spirituală a locuitorilor, de ieri și de azi, de pe pământul transilvănean.

Referința la concret și spiritual este permanentă în creația lui Botiș, dar la redarea și interpretarea lor artistul aplică o metodă picturală proprie în care culoarea, cu nuanțe subtile, rafinate ca și compoziția sunt riguros gândite și construite pe principii geometrice. Fermitatea desenului, sinteza și stilizarea contribuie intens la precizarea stilului său. Obiectele stilizate geometrice își pierd individualitatea și concretețea, textura lor fiind învaluită discret în spațiul cromatic ca într-o fastuoasă ceremonie. El acordă luminii atributul de atmosferă vibrantă fără să fie tentat să rețină structura materială a obiectelor. Sistemul său de

București, Piața Universității, anii '30

figurație are unele consecințe pe planul spațial al imaginii. Reduse la un desen liniar, obiectele pierd din densitatea lor, vidate de substanța lor materială, ele par un volum imaterial. Pornind de la esența lucrurilor, artistul ajunge la seducția culorilor cristaline ingenios orchestrate. Pictura lui devine astfel o artă a metaforelor și poeziei. În exaltarea sa de

constructor, realitatea este concepută în semne topografice, ca o hartă, fiindcă analiza îl conduce pe artist la semne quasi-abstracte. Dominate de griuri, de tonuri mate de roșu și galben, pictura sa pare a rezolva relații matematice și geometrice evidențind, în acest sens, simetria, ordinea cubistă a compoziției, echilibrul detaliilor și sistematizarea lor riguroasă,

pedantă, chiar exagerată, ca și sistematizarea hieratică a expresiei plastice. Prin astfel de procedee, artistul obține o nouă cadență sonoră, aspră și deliberat șocantă, a ritmului pictural. Pentru asemenea preocupări era firesc ca nuanțele culorilor să participe fără stridențe violente, ci calme, potolite și armonizate, în strălucirea lor accentuată dinamic grav al compoziției dar cu forță în puterea de comunicare și impresionare. Astfel, în final, Botiș obține o expresie artistică personală și originală. Pictura sa exaltă un farmec rustic-modern, iar evocarea și incantația decorativă se transformă într-o sărbătoare organizată în surdină. Valorile senzaționale vizuale sunt subordonate exigențelor construcției pentru a realiza unitatea imaginii. Totul se reduce la desen, formă, culoare.

Într-un ansamblu larg și valoros al artiștilor din Cluj-Napoca, Teodor Botiș a reușit să se singularizeze printr-un stil propriu. Solul, climatul spiritual transilvănean sunt prezente, convingător, temperamental și artistic, în viziunea sensibilă și expresia plastică a creației lui Teodor Botiș.

Mircea DEAC

Bucureștii anilor '30

Fotogaleria GAAD, inaugurată de Mihai Oroveanu la Oficiul Național pentru Documentare și Organizarea Expozițiilor de Artă, este închinată memoriei lui Gaad Johannes Schuster Gross, fotoreporter român ucis în Războiul Golfului, în 1992. Este un spațiu de expus exclusiv fotografii, vizând atât restituirea/recitirea ale unor capite de istorie a fotografiei cât și „momente” sau autori ai fotografiei contemporane românești și străine.

Expoziția „Bucureștii anilor '30” deschide seria recuperărilor estetice și, în secundar, documentar-istorice ale fondului de clișee pe sticlă ce au aparținut cândva, în majoritate, Ministerului Propagandei Naționale, ce funcționa intens în perioada interbelică, cu o fotografie românească extrem de puțin cunoscută, cea a anilor '30. „Exercițiu” de prezentare ce s-ar putea înscrie pe linia unor sincrone căutări internaționale de acest tip: este foarte actuală, la modă chiar, fără a implica în vreun fel eventualele nuanțe peiorative ale termenului, repropunerea fotografiei anilor '30 și interbelice în general (atenție care, *in extenso*, se exercită asupra întregului fenomen artistic al epocii).

Coerentă documentar, cea de față este o prezentare fără pretenția măcar de a identifica autorii fotografiilor - deși unele dintre ele sunt remarcabile - din păcate, identificări de autori pentru respectiva perioadă a noi fiind lucru anevoios, probabil de efectuat din perspectiva unor viitoare cercetări de echipă, prin verificări ale apariției fotografiilor în publicațiile vremii etc.

Prețurile expoziției ar fi de cătat, mai degrabă, în zona concilierii

documentarului cu esteticul. Fotografiile sunt, în cazul de față, recte în perioada respectivă, încă „hibrid” între documentar și artistic dar se dorește mai ales sublinierea acestui din urmă aspect și, poate, a calității de a reface un anumit tip de atmosferă.

Așa cum Man Ray descoperea valențe suprarealiste sau dada în fotografiile vecinului său de stradă din anii '20-'30, pe-atunci necunoscutul Eugene Atget, Atget cel care se autoconsidera, cu modestie, doar un „documentarist” al Parisului - trebuie notat că în expoziție se află imagini ca aceea cu „Magazinul Pălăria Roșie” foarte aproape în spirit de a sa „Rue Mœffetard” din 1926, de pildă, sau lustrații și chiuvete bucureștene, asemănătoare „chiffonnier”-ilor ori personajelor populare ale Parisului (dincolo de iconografia similară există analogii ale tipului de imagine: cadraj, impostare etc.) deci, emulându-l pe Man Ray, ar fi de descoperit, poate, valențe suprarealiste și nu numai și în multe dintre imaginile de față.

Și deci de descoperit, dincolo de document, sigur foarte elocvent în sine pentru redobândirea configurației unui București al anilor '30, subiacența spiritului artistic al unei epoci. Acea transparență „des moeurs et des arts” pe care astfel de imagini o posedă.

„Bucureștii anilor '30”, între documentar (c'est à dire o „anecdotică” vizuală de epocă) și „arta fotografului”: în spatele documentului - relevant, intrigant și... (neacademic) înduioșător -, suflul modernismului „au début”. Atât de contemporane ca „Modern Times” al lui Chaplin din '36, vremurile „în schimbare” atunci

înnoitoare apar perimate, dar nu prin aceasta mai puțin atrăgătoare, pentru recititorii actuali ai acelor imagini, doritori de a recupera tente vetuste prin prisma gustului pentru revival nostalgic și expresivul „subcultural”.

„Moeurs et arts” sau, mai corect, „de l'artistique dans les moeurs”... Arhitecturi și personaje (mereu țăranii cu căruțe, precepeți, chiuvete, deși apar și bucureșteni bine îmbrăcați pa Calea Victoriei, în centru)... Uneori personajul, aparent simplu „solist” al unei scene de gen, devine „arhitectură” a locului, incremenind efugiativ: lustrații, zaraful, florăresele... Iar personajele „simandicoase” mărturisesc

ne este mediat de alte grile de citire, ale noastre de acum. Recitim/ Lecturăm altfel: și doamnele cu ciorapi de mătase și voalată și domni (cu pălării și ghete) din romanele Hortensiei Papadat Bengescu, și mașinile Hispano Suiza sau Nash, tramvaiele care, treptat, înlocuiesc landourile și muscalii dar niciodată căruța țăranului piețar; și magazinul englez „Bur berry s” și firmele Kodak, Philips, Remington, Royal Chambrey, și Expoziția Nudului din 1931; și lampioane cu feronerie bogate și monumentele și clădirile, palate sau case negustorești, multe azi dispărute (Teatrul Național, palatul Sturdza, blocul Wilson, statuia lui

inerent și inconfundabil și nota „ultramodernă”, virulență a arhitecturii „constructiviste” (deosebi în expresia „mussoliniana”).

Ceea ce se reprezintă în aceste fotografii „are stil”: inconfundabil în particularitatea sa, de apreciat ca pozitivă ori negativă, după gust, stilul Bucureștilor anilor '30; și atmosferă.

Dar și fotografiile (cum se reprezintă „au stil”; deși cu siguranță aparțin unor autori diferiți (poate Petit, Berman, Nicolae Ionescu? poate alții?) o anume coerență a expresiei este lesne sesizabilă în claritatea formulării, dezinvolura cadrajului... Fotografii care, importante și prin ceea ce și prin felul în care

București, Ateneul Român, anii '30

canoane de frumusețe azi anacronice, ilustrând o altă „viață a formelor” la care nu mai avem acces la nivel existențial (sunteam, cu timpul nostru, deja în alt sistem de referință) ci doar la nivel estetic; dar și așa, oricum, accesul

Bătănu de la Universitate) sau, între timp, modificate. Orașul își definea configurația atunci (care, în linii mari, este și cea actuală) între atmosfera „fin de siècle” a eclecticismului de sorginte franceză sau austriacă, balcanismul

reprezintă, rămân importante poate, mai ales, prin dimensiunea filosofică, de „devenire” implicată...

Ruxandra BALACI

FILM

Artizanalul eroic

Oglinda de Sergiu Nicolaescu nu e un film. De altfel mă tem că, asemeni multor cineaști români, Sergiu Nicolaescu a cam uitat să facă film. În ce-l privește, se află după o întrerupere a lucrului pe platouri de vreo cinci ani, iar precedentul titlu din filmografia personală era un argument să nu publice în programul de sală o listă întinsă până la cifra 54, cu numerotarea de câte două ori a peliculelor duble prin metraj și inventarierea fiecăruia dintre episoadele serialelor coproduse în coregie. O evidență selectivă l-ar fi scutit să citeze subprodusul din 1988, *Coroana de foc* - erzatz de film istoric și de aventuri sub nivelul comercialului.

Oglinda (numărată și ea de două ori în filmografia cu 54 de titluri, separat pentru partea întâi, intitulată *Începutul adevărului*, după un tipic știut al studiourilor și al steagurilor de la Buftea) nu este un film în primul rând pentru că vine pe banda rulantă, acum deblocată, a peliculelor tumate fără o scenaristică propriu-zisă, într-o cinematografie, pare-se, fără scenaristi. Textele numite „scenarii” (în accepțiunea și cu metodologia preluate de la ruși în anii '50, cu un autor unic pentru toate compartimentele de lucru comasate) sunt de regulă admirabile, fie prin numele câte unul important scriitor, fie chiar prin bunele premise eminent literare ori documentar-ristice, dar au vag a ceea ce

scenaristica (scenegiatura, screen play etc.), pe care o compun compensatori, în extremis, tacit sau declarat, regizorii înșiși. Cu sau fără har, profesioniști ori artizanali. Iar Sergiu Nicolaescu, realizator incontestabil dotat cu simțul ritmului, al plasticității dinamice și discursului demonstrativ, a intrat și el în acest curent compensatoriu, semnând și definind „scenariul” alături de Ioan Grigorescu - excelent reporter și vivace prozator eseist, la rândul-i mai puțin dramaturg ori dialoghist. Așa se face că prima parte din *Oglinda* se vrea *Începutul adevărului* pentru istoria românilor din anii '40-'50, dar începe și se încheie simetric cu câte o seventă la comandamentul trupelor germane, unde (sau pentru că aici) îl găsim, în rolul unui general neamț, pe regizorul înșiși, în a treia ipostază, ca interpret bine pus în cadru și cu o partitură accentuată suplimentar; pentru ca apoi „adevărul” să mă „înceapă” o dată, într-o ipostază veche și prea bine cunoscută: primul personaj care intră în acțiune și e urmărit de aparat cu aplicație, în inițierea actului de la 23 august 1944, este comunistul Lucrețiu Pătrășcanu (Șerban Ionescu) - probabil în virtutea unei variante a „scenariului” din 1984, scrisă pentru o primă formă a peliculei, sub titlul *Zina „Z”*; sunt sechele perpetuate până în stop-cadru ultim (al celei de a doua părți), tot cu Pătrășcanu, care stampilează

finalmente proiecția cu declarația „Înainte de a fi comunist, sunt român!”.

În continuare ar trebui să notăm multe alte handicapuri create de scenarizarea comasată a seventelor: unele sunt reduse la citirea integrală de către actori a stenogramelor unor ședințe sau convorbiri istorice - nu-i vorba, autentice, - altele aduși și scot precipitat din cadru o multitudine de personalități politice care nu numai că nu devin personaje, dar spre a fi identificate ca atare, se strigă perpetuu unele pe altele („Domnule Maniu!”.

OGLINDA, de Sergiu Nicolaescu, cu Ion Siminie

„Domnule Titel Petrescu!”) sau au nevoie de câte o carte de vizită înscrisă pe peliculă, ca la emisiunile TV sau în caricatură. Cele mai multe rămân totuși într-o a treia categorie: figurația. Încă mai surprinzătoare, pentru cine se aștepta că *Oglinda* să fie un film, sunt aproximațiile decupajului regizoral - în cazul când Sergiu Nicolaescu nu va fi decis să se dispenseze de el, cu riscul de a nu mai ști pe platou unde să-i ceară operatorului a pune aparatul. De

debutantul Adrian Vălcu, care se contaminează de la context și scrie în programul de sală: „Cred că Dumnezeu a vrut ca regizorul Sergiu Nicolaescu să mă alegă pe mine pentru a fi primul interpret al Regelui Mihai!”.

Și încă n-am pomenit erorile de distribuție, începând cu rolurile Hitler-Jürgen Lederer și Vișinski -George Constantin, supradimensionați într-o monumentalitate bonomă și tandră, stărnind ilaritate în sală; în timp

ce alte licențe, cum e motto-ul nezemnat, cu sugestia implicită că regizorul se autocitează, ne fac să ne întrebăm dacă, după un film ce nu parvenea nici până la treapta comercialului, cel de față poate accede la o condiție strict culturală. Dar asemenea observații sunt prea la îndemână, încât alțeva ne grăbim a spune: *Oglinda* e mai puțin, dar și mai mult decât un film.

Se știe, cinematograful e mai puternic decât propriile sale erori, trădări și slăbiciuni. Înregistrarea atător documente și momente istorice - inclusiv inserarea introductivă a fragmentelor din pelicula filmată de Ovidiu Gologan la execuția din 1946 și reconstituirea cu actori, către final, a aceluiași act (ambele secvențe excelent prelucrate și strunite în rimă de regizor), șansa ce i-a surâs și nu i-a scăpat eficientului Sergiu Nicolaescu de a descoperi în actorul Ion Siminie un interpret tipologic ideal pentru rolul lui Ion Antonescu (doar uneori depersonalizat prin încadratură); valorificarea episodică a tradițiilor retorice lapidare din filmele noastre istorice (primirea lui von Killinger de către Mihai I); toate acestea și altele asemănătoare (o bună parte din reconstituirea procesului lui Antonescu, cu prestația-laborioasă a lui Ștefan Radof în rolul lui Iuliu Maniu) creează în cele aproape trei ore de proiecție o stare hipnotică, meta-artistică și meta-culturală, în perceperea tragică a destinului național. *Oglinda* nu e începutul „adevărului”, dar este o prospecție utilă în acest sens, etalată ca atare publicului.

Valerian SAVA

Dumitru MICU

Octav Șuluțiu

O împrejurare oarecare mi-a amintit că în același an cu cei doi poeți înfățișați într-un număr precedent, Bazil Gruița și Petre Pascu, la împlinirea vârstei de optzeci și cinci de ani, s-a născut și un critic și romancier, Octav Șuluțiu. Nu în ianuarie, ca ei, ci tocmai în noiembrie, ziua a cincea. A fost secerat în floarea vârstei, când intră în (abia) al patruzecilea an, la 9 februarie 1949 - acum patru decenii și un lustru. Prilej de-a schița și profilul său intelectual, în câteva propoziții.

Rareori pomenit în presa literară, puțin cunoscut, dacă nu chiar ignorat de către numeroși succesori, Octav Șuluțiu a fost în perioada interbelică, în timpul războiului și în anii imediat următori, până la moarte, una dintre cele mai active prezențe în critica militantă. Născut în 1909, la București, ardelean de origine, coborât dintr-o familie ce include pe mitropolitul Alexandru Sterca-Șuluțiu, viitorul cronicar literar a debutat în *Ultima oră* și a colaborat în continuare, în 1929-1930 și în tot cursul deceniului al patrulea, la majoritatea periodicelor literare și de cultură, împărțindu-se între publicații de notorietate, ca *Vremea*, *Rampa*, *Viața literară*, *Familia*, *azi*, *Facța*, *România literară*, *Pagini literare*, *Reporter*, *Revista Fundațiilor Regale* și reviste efemere precum *Herald*, *Vitrina literară*, *Zodiac*, *Abecedar*. Colaborarea cea mai susținută a avut-o la *Familia* din Oradea, unde încheie cronică literară, sub genericul *Pe margini de cărți*. Conferențiar frecvent la Radio. Din 1940 până în 1944 a scris la *Revista Fundațiilor, Lucașfăra* din Sibiu, *Kalende*. A dirijat la Brașov pagina culturală a ziarului *Tribuna* și suplimentul lunar *Tribuna literară*.

După 23 august 1944 semnează în noua serie a *Vieții românești*, în *Apărarea și Națiunea*. A publicat un singur volum de critică, *Pe margini de cărți* (1938). Un al doilea, *Poezii și poezii*, contractat la Fundații, n-a mai putut să apară. Sumara bibliografie șuluțiană include, în schimb, monografia *Brașov* (1937) și două romane: *Ambigen* (1935), *Mântuire* (1943). Primul e un roman psihologic, autoanaliza necruțătoare, crud flagrantă a unui tânăr refulat,

chinuit de conștiința propriei ambiții; al doilea e o construcție mai narativă, dar tot pe fond psihologic, cu sondarea la modul dostoevskian a zonelor abisale. Meritorie, opera prozastică a lui Șuluțiu nu atâră în contextul istorico-literar mai greu decât cea critică. Octav Șuluțiu rămâne, asemenea lui Ibrăileanu, un critic care a scris și proză epică, nefiind, ca Mihail Sebastian sau Anton Holban, un prozator și dramaturg activ și pe tărâmul criticii.

Caracteristica primordială definitorie a scrisului său critic este interesul pentru fenomenul literar actual. Șuluțiu n-a ocolit trecutul literar (în 1970 i-a apărut, la douăzeci și unu de ani după moarte, volumul *Introducere în poezia lui George Coșbuc*, dar și-a făcut o profesie din urmărirea aparițiilor curente, din formularea unor observații estimative „pe marginea de cărți” abia ieșite de sub tipar. Neavând ambiții de creație critică - sau virtualizându-și-le constant - s-a resemnat să rămână un cronicar, - și a fost, într-adevăr, cronicarul literar prin excelență, emițând în citatul volum din 1938 opinii ce capătă valoarea unei profesii de credință. Octav Șuluțiu stabilește pentru uzul propriu o distincție între cronicar și critic, acordând ultimului prerogative ce revin mai curând istoricului literar. „Cronica literară e - în viziunea lui - născută din ziar și pentru ziar. Ea discută opera literară la imediata ei apariție și e obligată chiar la promptitudine”. Cronica literară răspunde nevoii de informație, suscitată de spiritul enciclopedist al secolului al optzecelea. Satisfăcută atunci de dicționarul enciclopedic, nevoia de informație și-a creat între timp un instrument incomparabil mai adecvat, ziarul. Suprafața pe care acesta operează e mai largă și în același timp mai restrânsă decât a enciclopediei. Mai restrânsă, întrucât nu traversează sferile cunoașterii și diacronic; mai largă, întrucât, adoptând perspectiva sincronă, o lărgeste în principiu la infinit, putând prinde în obiectiv tot ce se petrece, tot ce se creează, tot ce se gândește în prezent. Cotidianul ideal e oglinda atotcuprinzătoare a fiecărei zile. În formularea criticului

nostru: „pe când informația în secolul al XVIII-lea era mai mult informarea asupra tuturor domeniilor spirituale în ceea ce au câștigat ele până la stadiul actual, în secolul al XIX-lea informația se restrânge la stricta actualitate, se aunge în secolul nostru la goana după ultima oră, după ultima știre, după ultima noutate”.

Concepută drept „o formă de informație a publicului asupra ultimelor noutăți literare apărute”, cronică literară nu trebuie confundată în nici un caz - avertizează Șuluțiu insistent - cu reclama. O informație onestă exclude prin definiție lauda nemeritată, supralicitarea, calitatea de cronicar presupunând, înainte de orice, „bună credință, cinste intelectuală, simț moral”. Articolul laudativ plătit în vreun fel nu servește nici cartea, nici autorul, nici, firește, pe cititor. „Dacă e proastă, cartea va cădea în uitare, cu timpul, de la sine, autorul va pierde, pentru că cititorul nu se va mai lăsa păcălit și a doua oară, iar cititorul pierde bani și timp”. La rezultat analog duc judecățile de valoare influențate de sentimentele și resentimentele cronicarului, acesta neputându-și exercita magistratura decât dacă e „perfect obiectiv, nedeformat de nici o prietenie și nici o dușmănie”.

Spre cinstea lui, emițătorul unor asemenea opinii de bun simț elementar și de permanentă actualitate le-a exemplificat prin scrisul propriu, constant. Făcând abstracție de ființa umană a scriitorilor, el le-a luat în considerație doar operele. Spre a învedera până la brutalitate acest mod de înțelegere a oficiului critic, Șuluțiu nu utiliza, nici măcar în conferințe și cuvântări direct adresate unor personalități, în ocazii solemne - cu atât mai puțin în articole - apelativul „d-l” sau vreun pronume de reverență ci îi scria sau rostea numele fără nici o apozitie și spunea „el”, „tu”, ca și cum ar fi vorbit despre răposați. Un scriitor în viață era pentru Șuluțiu în durata actului critic, tot atât de abstract omenște ca Neagoe Basarab sau Matei al Minelor.

Fără a fi scris, de regulă „pentru ziar” la propriu, cronicarul *Familiei* a judecat cărțile recenzate din perspectiva actualității, imprimând recenziilor un caracter net funcțional, evitând generalizările estetice, teoretizările, stabilirea de filiații, într-un cuvânt: studiul. „Cronicarul literar - era de părere Șuluțiu - informează numai”. Nu face decât să informeze, dar oferă „o informare intelectuală în sensul superior al cuvântului”, întrucât „cronicarul literar informează analizând opera și arătând care este caracterul ei specific”. Spre distincție de „critic”, „cronicarul” nu poate avea pretenția valorificării exacte, definitive, cu

atât mai puțin a ierarhizării operelor, lui revenindu-i doar funcția mai modestă de a inventaria noile apariții, punând prin aceasta la îndemâna istoricilor literari și viitorului diagrama realizărilor dintr-o anumită perioadă și devenind astfel, el însuși, „obiect de studiu al criticii literare”. Dar însăși această inventariere implică o selecție, iar analiza include o judecată de valoare „tacită”, relativă, desigur, provizorie, dar judecată, totuși. Ce particularizează

ca o oglindă concavă sau convexă, orice caz altfel decât e în realitate, nu observă și nu înregistrează, răsfrânge realitatea și o destramă. Notabile observații emite Șuluțiu asupra operei lui Blaga. După sinuciderea lui Manole, de pildă, cunoscuta piesă, „nu mai este jertă. Este neputința omului de a supora greutatea jertfei. A împlinit-o, omului îi de om nu o pot duce.”

Stilistic, articolele criticului sunt atrăgătoare. Oralitate

București — 1930

cronicile lui Octav Șuluțiu e tocmai fermitatea judecăților de valoare. Vrându-se un ghid bibliografic, aceste cronici au deseori caracter de referate: de acceptare sau respingere. Care e valoarea lor astăzi? În pofida schematicismului, didacticismului, numeroaselor platitudini, cronicile pot fi, dacă nu citite pentru ele însele, consultate, în orice caz, cu profit. Fiecare cuprinde observații de natură a lumina un aspect sau altul al scrierii abordate. Recenzând, bunăoară, *Tablete din țara de Kutj*, cronicarul observă că fiecare portret pe care-l face T. Argezi e o „sinistră caricatură”, fiecare personaj încondeiat „un monstru”. La apariția *Cimitirului Buna Vestire*, el descoperă că Argezi „nu poate vedea obiectiv, nici în mare”, ci „vede numai sucit, frânt, răsturnat,

construcția frastică deseori neglijentă, în suptul lor, compensație constant (ca în critica lui Ibrăileanu, spre exemplu) de foarte scăpărate intuiții și de robia subtextuală a ideilor. Apar, totuși, intermitent, incontestabile frumuseți, formulate inspirate, sugestive.

Principalul merit al lui Octav Șuluțiu rămâne acela stabilit lapidat de Călinescu, de „recenzent onest”. Nefiind un critic de talia lui Perpessiciu, Mihail Sebastian, Pompiliu Constantinescu, Vladimir Streinu, Șerban Cioculescu (spre a nu mai vorbi de Călinescu), articolele prodigiosului cronicar literar compo un edificator inventar critic, un cercetătorilor și tineretului studiu vrednic de a constitui „obiect de studiu al criticii literare”.

ROLUL VIEȚII

Aștept rolul vieții pe-un spațiu arid,
Iubesc marți un pictor și joi un atrid
Iar luni, între două esențe teatrale,
Îmi pun flecuri noi la aceleași sandale.

Cortine tabu se aștern pe Elada,
Recuziterii, cu lotus, mi-acoperă cada,
Voi fi Cleopatra sortită de-un zeu,
Unui nou Antoniu miop și ateu.

Mi-e frică să fiu, doar pe scenă n-am trac,
Mă simt fără vină și când mă prefac.
În raftul cu drame la care visez,
De fildes stă Buddha, nipon și obez.

DUPĂ KATHARSIS

Ca un actor zeul meu devenea mereu altul,
Nisipul clepsidrei cădea, ignorând înălțimea și saltul,
Greșelile sale s-au strâns undeva, decantate,
Într-o altă clepsidră, cu prețuri lipite pe spate.

Mă-ntorc înăuntru, să-mi răscumpăr erorile toate,
Zeul meu are, azi, vechea identitate,
Are suflet de cal și gândire de șarpe
Și-mi întinde o mână ca un pod peste ape.

Nu regret dacă-am plâns în căderile mele,
Zeul meu le transformă în râu, pescuiește în ele,
Bogățiile mari nu se-mpart pe din două,
El și eu suntem unul în viața cea nouă.

FATIGUE

E-atâta liniște după noaptea de furii,
un calm al amintirii de albastru,
de-mi pare că-n mine s-au copt pe ram,
ochi mari de sihantru.
Să stau? Să plec? Mi-e greu în trecut
și cu teamă visez la ceea ce vine.

Oare tu simți așteptarea
plutind în mine?

Florina FABIAN

